

WYKONANIE BUDŻETÓW W JEDNOSTKACH SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO ZA ROK 2014

1. Poziom wykonania samorządowych budżetów

W roku 2014 jednostki samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego — 165 gmin, 26 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu i województwo samorządowe — zrealizowały dochody w wysokości 15 405,5 mln zł i wydatki w wysokości 16 053,9 mln zł. Wykonane dochody były łącznie o 551,6 mln zł, a wydatki o 1 408,8 mln zł wyższe od wykonanych w 2013 roku. W stosunku do roku poprzedniego oznaczało to wzrost dochodów o 3,7% (dla wszystkich JST w kraju wzrost o 5,9%) i wzrost wydatków o 9,6% (w kraju o 7,0%).

Dochody JST zaplanowane w ich budżetach na rok 2014 w wysokości 15 921,9 mln zł zostały zrealizowane w 96,8%. Stopień realizacji planu dochodów był niższy niż w roku poprzednim i niższy niż średni dla wszystkich JST w kraju, co w obu przypadkach wyniosło 97,4%. O stopniu wykonania planu dochodów zdecydowało niższe wykonanie planu dochodów własnych — 95,6% (o 403,2 mln zł) — i dotacji — 96,6% (114,9 mln zł). Niezrealizowanie zaplanowanych dochodów własnych wynikało głównie z niższych wpływów dochodów z majątku (o 242,6 mln zł) oraz z podatków i opłat (o 78,3 mln zł). Plan dochodów nie został w pełni zrealizowany w budżetach 147 jednostek (129 gmin, 16 powiatów i 2 miast na prawach powiatu).

Wydatki budżetowe zaplanowane na poziomie 17 101,5 mln zł zostały zrealizowane w 93,9%. Stopień wykonania planu wydatków, odmiennie niż planu dochodów, ukształtował się dla JST w regionie powyżej średniej dla kraju, która wyniosła 93,0%. Wykonanie planu wydatków ogółem określiło wykonanie planu wydatków bieżących w 95,4% i planu wydatków majątkowych w 88,7% (kwotowo, odpowiednio o 600,2 mln zł i o 447,4 mln zł niższych niż planowane).

Analiza stopnia wykonania planu dochodów i wydatków w jednostkach poszczególnych szczebli wskazuje, że województwo samorządowe zrealizowało dochody na poziomie wyższym niż planowany (103,1%), a wydatki na poziomie 98,5%, natomiast realizacja planu dochodów i wydatków w samorządach lokalnych ukształtowała się na poziomie niższym niż planowany i wyniosła: w powiatach 98,4% i 95,0%, w gminach 96,3% i 92,9%, a w miastach na prawach powiatu 94,7% i 93,2% planowanych wielkości.

Wykonanie planu dochodów na poziomie wyższym (o 2,9 punktu proc.) niż wykonanie planu wydatków pozytywnie oddziaływało na poprawę wyniku i zmniejszenie łącznej kwoty deficytu w stosunku do kwot określonych w uchwałach budżetowych. W roku 2014 budżety dolnośląskich JST zamknęły się per saldo deficytem — w wysokości 648,4 mln zł (przy planowanym w wysokości 1 179,6 mln zł). Z danych publikowanych na stronach Ministerstwa Finansów wynika, że w roku 2014 budżety samorządowe zamknęły się per saldo deficytem w wysokości 2 647,4 mln zł (przy planowanym deficycie w wysokości 12 702,8 mln zł).

Poziom wykonania dochodów i wydatków oraz wynik realizacji budżetów dolnośląskich JST w 2014 r. przedstawia tab. 1.

Tabela 1. Dochody i wydatki dolnośląskich JST w 2014 r.

Wyszczególnienie	Dochody			Wydatki			Wynik budżetu				
	plan	wykonanie	procent wykonania planu	plan	wykonanie	procent wykonania planu	per saldo	deficyt		nadwyżka	
	[tys. zł]	[tys. zł]		[tys. zł]	[tys. zł]		[tys. zł]	[tys. zł]	liczba JST	[tys. zł]	liczba JST
JST ogółem	15 921 850	15 405 497	96,8	17 101 495	16 053 875	93,9	-648 378	-823 864	103	175 486	93
Gminy, z tego:	7 114 087	6 847 952	96,3	7 444 411	6 913 856	92,9	-65 904	-196 975	87	131 071	78
– miejskie	2 373 128	2 269 646	95,6	2 478 971	2 309 164	93,2	-39 518	-72 065	16	32 547	16
– wiejskie	2 070 881	2 015 904	97,3	2 197 169	2 034 541	92,6	-18 638	-56 984	41	38 346	37
– miejsko-wiejskie	2 670 078	2 562 402	96,0	2 768 271	2 570 151	92,8	-7 748	-67 926	30	60 178	25
Powiaty	2 008 460	1 976 285	98,4	2 073 301	1 969 241	95,0	7 044	-19 190	12	26 235	14
Miasta na prawach powiatu	5 123 470	4 853 638	94,7	5 599 905	5 216 527	93,2	-362 889	-381 069	3	18 180	1
Województwo samorządowe	1 675 833	1 727 621	103,1	1 983 878	1 954 251	98,5	-226 630	-226 630	1	0	0

Spośród 196 dolnośląskich JST:

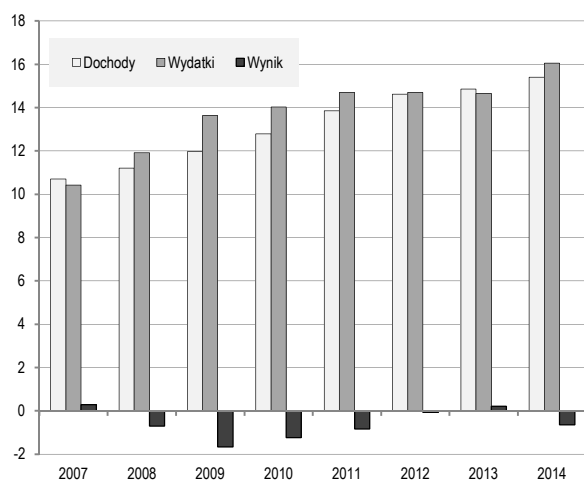
- 144 realizowały budżet z planowanym deficytem, a ostatecznie rok 2014 deficytem zamknęły 103 (52,6%) JST — 87 gmin, 12 powiatów, 3 miasta na prawach powiatu oraz województwo samorządowe — łącznie na kwotę 823,9 mln zł (dla porównania — w 2013 r. deficyt w 82 JST na kwotę 205,4 mln zł),
- 52 realizowały budżet z planowaną nadwyżką, a ostatecznie rok budżetowy nadwyżką zamknęły 93 (47,4%) JST — 78 gmin, 14 powiatów, 1 miasto na prawach powiatu — łącznie na kwotę 175,5 mln zł (dla porównania — w 2013 r. nadwyżka w 114 JST na kwotę 414,2 mln zł).

Wyniki analiz wskazują na poprawę wyniku w stosunku do planu w budżetach 184 JST, z tego:

- 44 uzyskały nadwyżkę przy planowanym deficycie,
- 97 zrealizowało deficyt niższy od planowanego,
- 43 uzyskały nadwyżkę wyższą od planowanej (w 1 przypadku przy planowanym zrównoważeniu budżetu).

Wynik gorszy od planowanego dotyczył budżetów 12 JST i oznaczał:

- wystąpienie deficytu przy planowanej nadwyżce w budżetach 3 gmin (Jawor, Kondratowice, Przemków),
- pogłębienie deficytu w budżetach 3 gmin (Lewin Kłodzki, Nowa Ruda m., Wąsosz),
- nieuzyskanie pełnej kwoty planowanej nadwyżki przez 6 gmin (Karpacz, Mysłakowice, Nowa Ruda w., Międzyzlesie, Milicz, Szczytna).

Rys. 1. Dochody i wydatki oraz wynik budżetów dolnośląskich JST w latach 2007–2014 (w mld zł)

Badanie zmian poziomu dochodów i wydatków dolnośląskich JST pozwala zauważyć, że w latach 2008–2014 przy stałym wzroście dochodów oraz wzroście wydatków w każdym z lat (z wyjątkiem 2013 r.) miała miejsce realizacja wydatków wyższych niż uzyskane dochody. Sytuacja ta oznaczała ujemny wynik budżetu (deficyt), który najwyższą wartość (1,7 mld zł) przyjął w 2009 roku. Łączny wynik wykonania budżetów w kolejnych latach wykazuje utrzymywanie się tendencji zmniejszania deficytu (z 1,2 mld zł w 2010 r. do 74,5 mln zł w 2012 r.). Odnotowany w 2013 r. wzrost dochodów (o 233,2 mln zł) i spadek wydatków (o 50,1 mln zł) oznaczał zamknięcie roku budżetowego nadwyżką (łącznie na kwotę 208,8 mln zł). W roku 2014 dochody JST wzrosły o 551,6 mln zł, a wydatki o 1 408,8 mln zł, czego wynikiem było zamknięcie roku budżetowego deficytem w wysokości 648,4 mln zł.

Zmiany poziomu dochodów i wydatków oraz wynik realizacji budżetów dolnośląskich JST w latach 2007–2014 przedstawia rys. 1.

Finansowanie deficytu budżetów ze środków pochodzących z zaciągnięcia kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji komunalnych odzwierciedliło się wzrostem zadłużenia dolnośląskich JST — o kwotę 591,4 mln zł (o 9,3%) — do łącznej kwoty 6 956,0 mln zł na koniec 2014 r. (na koniec 2013 r. kwota długu wyniosła 6 364,6 mln zł i była o 180,0 mln zł niższa niż na koniec 2012 r.). Przyrost kwoty długu dolnośląskich JST w 2014 r. był większy niż wzrost ich dochodów, w związku z czym relacja łącznej kwoty długu uległa podwyższeniu do 45,2% wykonanych dochodów (w 2013 r. wyniosła 42,8%).

Z danych zbiorczych publikowanych na stronach MF wynika, że w 2014 r. zadłużenie JST w kraju wzrosło łącznie o 4,3%, a jego relacja do dochodów wyniosła 37,1% (w 2013 r. relacja ta wyniosła 37,7%). Jednocześnie zauważa się, że w roku 2014 nie mają już zastosowania reguły zadłużenia JST określone relacją łącznej spłat do 15% planowanych dochodów (art. 169 u.f.p. z 2005 r.) i relacją łącznej kwoty długu do 60% wykonanych dochodów (art. 170 u.f.p. z 2005 r.), które utraciły moc z dniem 31 grudnia 2013 roku¹.

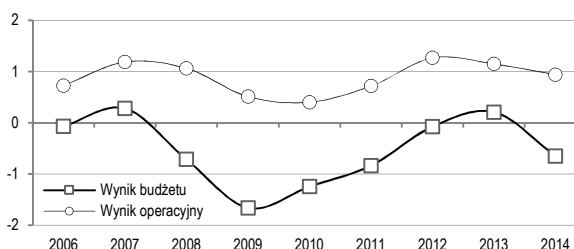
¹ Art. 85 pkt 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. — Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz.U. Nr 157, poz. 1241, z późn. zm.).

W roku 2014 ustawowo dopuszczona granica zaciągania i spłaty zobowiązań przez JST wynika z możliwości zachowania na etapie uchwalania budżetu i jego realizacji reguły określonej w art. 243 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 885, z późn. zm.), zwanej dalej „u.f.p.”, zgodnie z którą relacja łącznej kwoty spłat do planowanych dochodów nie może przekroczyć relacji kwoty nadwyżki operacyjnej powiększonej o dochody ze sprzedaży majątku do wykonanych dochodów (obliczonej z realizacji budżetu w trzech kolejnych latach)².

Obowiązek zachowania ustawowo dopuszczonej relacji na etapie uchwalania budżetu i wieloletniej prognozy finansowej JST został wzmocniony wprowadzeniem do systemu finansów publicznych instytucji programu postępowania naprawczego³. Opracowanie i przyjęcie do realizacji programu postępowania naprawczego stanowi o możliwości uchwalenia przez JST budżetu i wieloletniej prognozy finansowej, które nie zachowują relacji z art. 242–244 u.f.p. w okresie jego realizacji. W roku 2014 program postępowania naprawczego opracowało i przyjęło do realizacji 5 dolnośląskich jednostek (Cieszków, Pęcław, Piechowice, Powiat górowski i Powiat świdnicki).

Wprowadzoną od 2011 r. zasadę zrównoważenia budżetu bieżącego, w myśl której wydatki bieżące nie mogą być wyższe niż dochody bieżące powiększone o nadwyżki z lat ubiegłych i wolne środki⁴, zachowały w 2014 r. wszystkie dolnośląskie JST (w 2013 r. zasadę tę naruszyła 1 JST, w 2012 r. — 4, w 2011 r. — 11).

Wykonanie budżetów dolnośląskich JST w roku 2014 zapewniło uzyskanie nadwyżki operacyjnej (obliczonej różnicą pomiędzy dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi) — w łącznej kwocie 937 mln zł (1 148 mln zł w 2013 r., 1 266 mln zł w 2012 r. i 716 mln zł w 2011 r.), co przy uwzględnieniu metodologii obliczeń (z 3 lat poprzedzających) stanowi zapowiedź możliwego podwyższenia zdolności spłaty zobowiązań dolnośląskich JST w kolejnym roku budżetowym.

Rys. 2 Wynik budżetu i wynik operacyjny dolnośląskich JST w latach 2006–2014 (w mld zł)

Poziom wyniku operacyjnego i jego oddziaływanie na wynik budżetu przedstawia rys. 2.

Nadwyżkę operacyjną w 2014 r., tak jak w roku poprzednim, uzyskały 192 JST (185 w 2012 r. i 168 w 2011 r.), a jej zakres w 2014 r. wyznaczyły:

- nadwyżka operacyjna w budżetach 192 jednostek — 162 gmin, 26 powiatów i 4 miast na prawach powiatu — łącznie w wysokości 962 mln zł (w 2013 r. w budżetach 192 JST — łącznie 1 150 mln zł),
- deficyt operacyjny w budżetach 4 jednostek — 3 gmin i województwa samorządowego — łącznie w wysokości 24 mln zł (w 2013 r. w budżetach 1 gminy i 3 powiatów — łącznie 1,8 mln zł).

Wykonanie budżetów przez dolnośląskie JST w roku 2014 wraz z prezentacją wyniku budżetu i wyniku operacyjnego oraz poziomu zadłużenia przedstawia zestawienie 1, dane w przeliczeniu na 1 mieszkańca — zestawienie 2, a wskaźniki i relacje — zestawienie 3 (na końcu opracowania).

2. Wielkość i dynamika dochodów

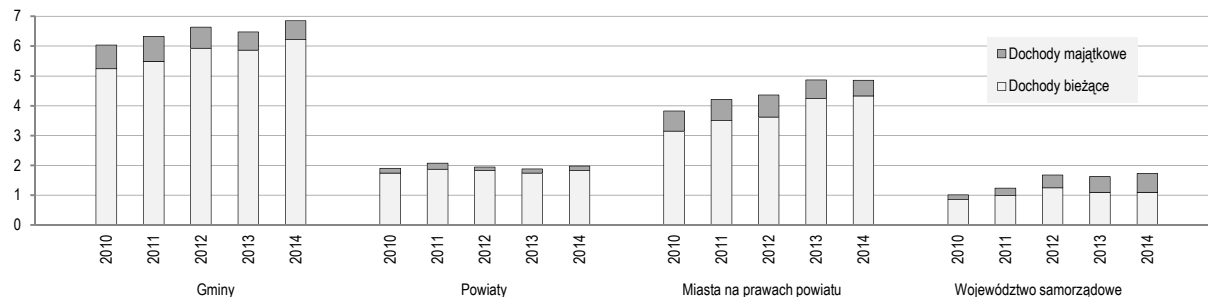
W roku 2014 JST województwa dolnośląskiego uzyskały łącznie dochody w wysokości 15 405,5 mln zł, co w porównaniu z rokiem poprzednim oznacza wzrost poziomu dochodów o 551,6 mln zł (o 3,7%). Dynamika wzrostu dochodów JST w regionie była o 2,2 punktu proc. niższa od średniej krajowej (dynamika dochodów JST w kraju wyniosła 5,9%). Zauważalne różnice w dynamice wzrostu dochodów spowodowały niewielki spadek udziału dochodów JST w regionie w dochodach wszystkich JST w kraju (z 8,1% w 2013 r. do 7,9% w 2014 r.).

² Metodologia i sposób obliczenia relacji wynika z przepisów art. 242–244 u.f.p.

³ Art. 240a u.f.p. dodany ustawą z dnia 8 listopada 2013 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1646).

⁴ Art. 242 u.f.p.

Analiza zmian poziomu dochodów jednostek poszczególnych szczebli i typów gmin w regionie wskazuje na wzrost dochodów gmin wiejskich (o 7,0%), miejskich (o 6,3%), miejsko-wiejskich (o 4,3%), województwa samorządowego (o 6,2%) i powiatów (o 5,0%) oraz nieznaczny spadek dochodów miast na prawach powiatu (o 0,3%). Realny wzrost dochodów JST w 2014 r. ze względu na brak inflacji odpowiada ich wzrostowi w ujęciu nominalnym i wynosi 3,7%.

Rys. 3. Dochody dolnośląskich JST w latach 2010–2014 (w mld zł)

Zmiany poziomu dochodów dolnośląskich JST w latach 2010–2014 prezentuje rys. 3, a poziom oraz dynamikę dochodów w 2014 r. przedstawia tab. 2.

Tabela 2. Dynamika dochodów dolnośląskich JST w 2014 r.

Wyszczególnienie	Dochody w 2014 r.			Dynamika dochodów (2013 = 100)		
	ogółem	z tego:		ogółem	z tego:	
		bieżące	majątkowe		bieżących	majątkowych
	[tys. zł]			[%]		
JST ogółem	15 405 497	13 479 897	1 925 600	103,7	104,0	101,5
Gminy, z tego:	6 847 952	6 216 601	631 352	105,7	106,0	102,8
– miejskie	2 269 646	2 037 766	231 880	106,3	106,7	102,6
– wiejskie	2 015 904	1 835 076	180 828	107,0	106,0	117,1
– miejsko-wiejskie	2 562 402	2 343 759	218 644	104,3	105,4	93,7
Powiaty	1 976 285	1 832 885	143 400	105,0	104,9	106,6
Miasta na prawach powiatu	4 853 638	4 331 721	521 917	99,7	102,0	83,7
Województwo samorządowe	1 727 621	1 098 690	628 931	106,2	99,7	119,9

Wykonanie planu dochodów określonych w uchwałach budżetowych dolnośląskich JST na rok 2014 wyniosło dla dochodów bieżących 98,4% planowanych, a dla dochodów majątkowych 86,8% planowanych wielkości. Zrealizowane dochody bieżące (13 479,9 mln zł) określiły 87,5%, a dochody majątkowe (1 925,6 mln zł) określiły 12,5% dochodów dolnośląskich JST w 2014 roku. Dochody bieżące były wyższe od wykonanych w roku poprzednim o 522,3 mln zł (o 4,0%), a dochody majątkowe wyższe o 29,2 mln zł (o 1,5%).

Dochody bieżące gmin były łącznie o 352,7 mln zł wyższe od wykonanych w 2013 r., a ich wzrost (o 6,0%) odnotowano w budżetach gmin wszystkich typów (gmin miejskich o 6,7%, gmin wiejskich o 6,0%, gmin miejsko-wiejskich o 5,4%). Dochody bieżące w budżetach powiatów były wyższe o 85,8 mln zł (o 4,9%), a w budżetach miast na prawach powiatu wyższe o 87,0 mln zł (o 2,0%). Tylko w budżecie województwa samorządowego odnotowano spadek dochodów bieżących o 3,2 mln zł (o 0,3%).

Większe zróżnicowanie dynamiki dotyczy dochodów majątkowych. Najwyższy ich wzrost — o 104,4 mln zł (o 19,9%) — uzyskało województwo samorządowe, w dalszej kolejności gminy wiejskie — wzrost o 26,4 mln zł (o 17,1%). Jednocześnie miasta na prawach powiatu i gminy miejsko-wiejskie odnotowały spadek dochodów majątkowych (odpowiednio o 16,3% i 6,3%) w stosunku do wykonanych w 2013 roku.

Wyniki szczegółowych ustaleń wskazują, że wzrost dochodów dolnośląskich JST w 2014 r. — o 551,6 mln zł (o 3,7%) w stosunku do uzyskanych w roku poprzednim — był wynikiem realizacji:

- wyższych o 251,4 mln zł (o 3,0%) dochodów własnych (w 2013 r. wzrosły o 2,1%),
- wyższych o 118,1 mln zł (o 3,6%) kwot subwencji ogólnej (w 2013 r. wzrosły o 2,2%),
- wyższych o 182,1 mln zł (o 5,9%) kwot dotacji celowych (w 2013 r. spadły o 0,4%).

Najwyższy wzrost dochodów własnych odnotowały powiaty (o 8,9%) i gminy wiejskie (o 8,1%), w dalszej kolejności gminy miejskie (o 6,5%) i miejsko-wiejskie (o 5,3%). Nieznaczny wzrost dochodów własnych odnotowały także miasta na prawach powiatu (o 0,5%), natomiast znaczące obniżenie ich poziomu (o 8,4%) dotyczyło dochodów województwa samorządowego.

Poziom i dynamikę dochodów JST województwa dolnośląskiego w 2014 r. według ważniejszych źródeł przedstawia tab. 3.

Tabela 3. Dynamika dochodów dolnośląskich JST w 2014 r. według ważniejszych źródeł

Wyszczególnienie	Dochody w 2014 r.				Dynamika dochodów (2013 = 100)			
	ogółem	dochody własne	subwencja ogólna	dotacje celowe	ogółem	dochody własne	subwencja ogólna	dotacje celowe
	[tys. zł]				[%]			
JST ogółem	15 405 497	8 753 031	3 398 841	3 253 625	103,7	103,0	103,6	105,9
Gminy, z tego:	6 847 952	4 043 480	1 473 983	1 330 489	105,7	106,5	100,3	109,8
– miejskie	2 269 646	1 424 873	428 015	416 759	106,3	106,5	102,8	109,2
– wiejskie	2 015 904	1 133 810	470 627	411 466	107,0	108,1	97,9	115,8
– miejsko-wiejskie	2 562 402	1 484 797	575 341	502 264	104,3	105,3	100,4	105,9
Powiaty	1 976 285	654 078	786 656	535 551	105,0	108,9	100,2	108,0
Miasta na prawach powiatu	4 853 638	3 355 337	860 448	637 853	99,7	100,5	102,5	92,7
Województwo samorządowe	1 727 621	700 135	277 753	749 733	106,2	91,6	149,5	110,9

Wzrost dochodów własnych, które przesądzą o stopniu samodzielności finansowej JST, był konsekwencją:

- zwiększenia wpływów z tytułu udziału w podatkach państwowych (PIT i CIT) — łącznie o 62,2 mln zł (o 1,9%), przy czym podobnie jak w roku poprzednim nastąpił wzrost wpływów z tytułu udziału w podatku PIT (o 216,5 mln zł, tj. o 8,4%) oraz spadek wpływów z tytułu udziału w podatku CIT (o 154,3 mln zł, tj. o 19,7%); wzrost wpływów z tytułu udziału w podatku PIT odnotowano w dochodach JST wszystkich szczebli (od 7,1% w dochodach miast na prawach powiatu do 10,2% w dochodach gmin wiejskich), natomiast wzrost wpływów z tytułu podatku CIT dotyczył jedynie w dochodów miast na prawach powiatu (o 5,9%), a pozostałe JST odnotowały ich wysoki spadek (od 19,8% województwo samorządowe do 35,8% gminy miejsko-wiejskie);
- zwiększenia wpływów z tytułu podatków i opłat lokalnych — o 374,8 mln zł (o 13,1%), w tym w dochodach miast na prawach powiatu (o 15,7%), gmin miejsko-wiejskich (o 14,1%), gmin miejskich (o 11,9%) i gmin wiejskich (o 11,2%); o wzroście dochodów z tych tytułów zdecydował wzrost wpływów z podatku od nieruchomości — o 75,4 mln zł (o 4,4%), podatku od czynności cywilnoprawnych — o 41,6 mln zł (o 33%), opłaty eksploatacyjnej — o 2,8 mln zł (o 3,1%), opłaty skarbowej — o 1,4 mln zł (o 3,9%) oraz pozostałych opłat, obejmujących m.in. opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi — o 255,8 mln zł (o 54,5%); opłaty wchodzące w zakres dochodów własnych powiatu wzrosły o 8,9%, wśród nich wpływy z opłaty komunikacyjnej — o 2,3 mln zł (o 3,7%);
- zwiększenia wpływów ze sprzedaży majątku oraz zbycia i przekształcenia praw majątkowych — łącznie o 10,4 mln zł (o 1,2%); najwyższy, ponad 5-krotny wzrost wpływów z tych tytułów odnotowano w dochodach województwa samorządowego, w dalszej kolejności w dochodach powiatów (o 51,8%) i gmin wiejskich (21,5%), a ich spadek w dochodach gmin miejsko-wiejskich (o 9,4%) i miast na prawach powiatu (o 8,6%).

Wzrost dochodów JST w regionie z tytułu subwencji ogólnej (łącznie o 3,6%) dotyczył wzrostu kwot subwencji dla województwa samorządowego (o 49,5%), także dla gmin miejskich (o 2,8%) i miast na prawach powiatu (o 2,5%). Gminy miejsko-wiejskie uzyskały niewielki wzrost subwencji ogólnej (o 0,4%), podobnie powiaty (o 0,2%), a gminy wiejskie odnotowały spadek subwencji ogólnej (o 2,1%) w porównaniu do 2013 roku.

Analiza zmiany kwot subwencji ogólnej według jej części oraz środków na uzupełnienie dochodów — łącznie wyższych o 118,1 mln zł od kwot otrzymanych w 2013 r. — wskazuje na obniżenie części oświatowej o 7,9 mln zł (o 0,3%) do kwoty 2 632,6 mln zł, na obniżenie części wyrównawczej o 3 mln zł (o 0,7%) do kwoty 436,2 mln zł oraz wzrost części równoważącej i regionalnej o 117,6 mln zł (o 64,8%) do kwoty 299 mln zł. Środki na uzupełnienie dochodów (36,2 mln zł) były wyższe o 11,4 mln zł, a część rekompensująca subwencji ogólnej (2,8 mln zł) nie odbiegała od poziomu roku poprzedniego.

Dla porównania — wpłaty dolnośląskich JST do budżetu państwa na część równoważącą i regionalną subwencji ogólnej w roku 2014 wyniosły łącznie 446,3 mln zł i były o 112,4% (o 236,2 mln zł) wyższe niż w 2013 roku. Wpłat dokonało 14 gmin (76,2 mln zł), 4 powiaty (45,9 mln zł), 2 miasta na prawach powiatu (56,1 mln zł) oraz województwo samorządowe (268,2 mln zł). Wyniki porównań wskazują, że kwota wpłat była o 147,3 mln zł wyższa od łącznej kwoty części równoważącej i regionalnej przekazanej dolnośląskim JST z budżetu państwa.

Dochody dolnośląskich JST z tytułu dotacji celowych były łącznie o 182,1 mln zł (o 5,9%) wyższe niż w roku poprzednim. O wzroście dochodów zdecydowało zwiększenie kwot dotacji celowych otrzymanych z budżetu państwa na finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej (o 108,8 mln zł) oraz na dofinansowanie zadań własnych (o 20,1 mln zł). Jednocześnie odnotowano wzrost kwot dotacji celowych na finansowanie zadań realizowanych na podstawie porozumień między JST (wzrost o 15,4 mln zł) oraz dotacji i środków otrzymanych z funduszy celowych i innych jednostek sektora (o 37,4 mln zł).

Wzrost dochodów z tytułu dotacji odnotowano w budżetach gmin wszystkich typów, województwa samorządowego i powiatów (łącznie o 232,5 mln zł), a ich spadek (o 50,4 mln zł) w budżetach miast na prawach powiatu.

3. Struktura dochodów

W strukturze dochodów dolnośląskich JST w roku 2014 nastąpiły niewielkie zmiany w stosunku do roku poprzedniego. Udział dochodów własnych obniżył się do 56,8% (o 0,4 punktu proc.), subwencji ogólnej pozostał na tym samym poziomie — 22,1% dochodów, a udział dotacji celowych wzrósł do 21,1% dochodów (o 0,4 punktu proc.).

Dla porównania — dla wszystkich JST w kraju dochody własne stanowiły 50,7%, subwencja ogólna 26,3%, dotacje 22,9% ich dochodów w roku 2014. Analiza porównawcza struktury dochodów samorządowych w regionie i w kraju wskazuje, że dolnośląskie JST cechuje wysoki udział dochodów własnych, wyższy o 6,1 punktu proc. od ustalonych dla kraju.

Zmiany struktury dochodów dolnośląskich JST w latach 2012–2014 prezentują tab. 4 i rys. 4.

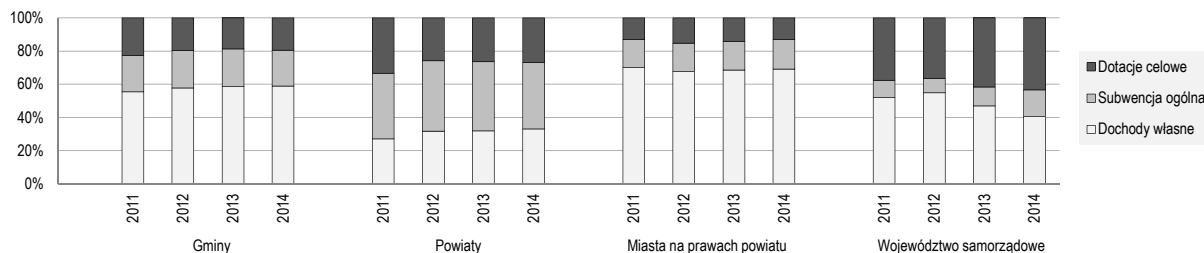
Tabela 4. Struktura dochodów dolnośląskich JST w latach 2012–2014 i tendencje jej zmian (w %)

Wyszczególnienie	Dochody własne			Subwencja ogólna			Dotacje celowe		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
JST ogółem	57,0	57,2	56,8	22,0	22,1	22,1	21,0	20,7	21,1
Gminy, z tego:	57,7	58,6	59,0	22,6	22,7	21,5	19,7	18,7	19,5
– miejskie	62,6	62,6	62,8	19,1	19,5	18,9	18,3	17,9	18,3
– wiejskie	53,2	55,6	56,2	26,4	25,5	23,3	20,4	18,9	20,5
– miejsko-wiejskie	56,1	57,3	57,9	23,4	23,3	22,5	20,5	19,4	19,6
Powiaty	31,7	31,9	33,1	42,4	41,7	39,8	25,9	26,4	27,1
Miasta na prawach powiatu	67,8	68,6	69,1	17,0	17,2	17,7	15,2	14,2	13,2
Województwo samorządowe	54,9	47,0	40,5	8,5	11,4	16,1	36,6	41,6	43,4

W roku 2014, podobnie jak w latach poprzednich, najwyższy udział dochodów własnych (69,1%) dotyczył dochodów miast na prawach powiatu (wzrost udziału o 0,5 punktu proc.), a najniższy (33,1%) dochodów powiatów (wzrost udziału o 1,2 punktu proc.). Wykonanie dochodów gmin również wskazuje na wzrost udziału dochodów własnych (o 0,4 punktu proc.) — do 59,0% dochodów. Tylko w dochodach województwa samorządowego odnotowano spadek udziału dochodów własnych — do 40,5% (o 6,5 punktu proc.).

Analiza struktury dochodów według poszczególnych jednostek wskazuje na duże zróżnicowanie udziału dochodów własnych w dochodach ogółem, co dla 2014 r. zawiera się w następujących przedziałach:

- gminy miejskie — od 46,3% (Chojnów) do 78,7% (Karpacz),
- gminy wiejskie — od 29,8% (Cieszków) do 81,9% (Jerzmanowa),
- gminy miejsko-wiejskie — od 27,5% (Lubomierz) do 86,2% (Polkowice),
- powiaty — od 19,7% (wołowski) do 60,4% (lubiński),
- miasta na prawach powiatu — od 53,5% (Wałbrzych) do 74,5% (Wrocław).

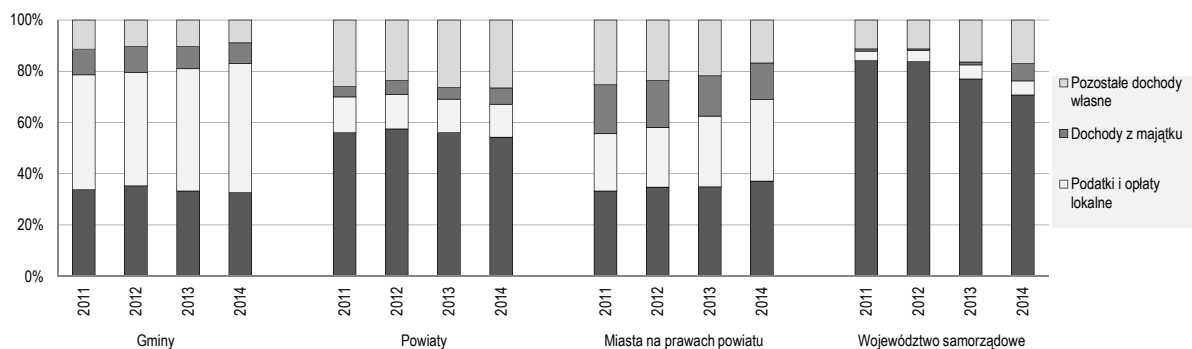
Rys. 4. Struktura dochodów dolnośląskich JST w latach 2011–2014

W strukturze dochodów własnych najwyższą pozycję stanowiły wpływy z tytułu udziału w podatkach państwowych (PIT i CIT), które określiły łącznie 39,1% dochodów własnych JST w regionie, z tego: 70,8% dochodów województwa samorządowego, 54,3% dochodów powiatów, 37,2% dochodów miast na prawach powiatu i 32,7% dochodów gmin (37,8% dochodów gmin miejskich, 30,5% miejsko-wiejskich i 29,1% wiejskich).

Dochody z tytułu podatków i opłat lokalnych stanowiły 36,9% dochodów własnych dolnośląskich JST, w tym 50,4% dochodów gmin (41,6% dochodów gmin miejskich, 56,8% wiejskich i 53,9% miejsko-wiejskich). Wysoki udział podatków i opłat lokalnych dotyczył także dochodów własnych miast na prawach powiatu (31,8%), a zauważalnie niższy dochodów powiatów (12,9%) i województwa samorządowego (5,5%).

Dochody z majątku określiły 10,2% dochodów własnych JST w regionie, z tego 6,7% dochodów województwa samorządowego, 6,4% dochodów powiatów, 8,1% dochodów gmin (12,3% dochodów gmin miejskich, 4,9% wiejskich i 6,6% miejsko-wiejskich) i 14,3% dochodów miast na prawach powiatu.

Zmiany struktury dochodów własnych dolnośląskich JST w 2014 r. w stosunku do roku poprzedniego pozwalają zauważyć wzrost udziału dochodów z tytułu podatków i opłat lokalnych (o 3,4 punktu proc.) i wzrost udziału wpływów z PIT i CIT (o 0,4 punktu proc.) oraz spadek udziału dochodów z majątku (o 0,2 punktu proc.). Zmiany struktury dochodów własnych dolnośląskich JST w latach 2011–2014 przedstawia rys. 5.

Rys. 5. Struktura dochodów własnych dolnośląskich JST w latach 2011–2014

Subwencja ogólna określiła 22,1% dochodów dolnośląskich JST w 2014 r., a jej udział w dochodach jednostek poszczególnych szczebli był bardzo zróżnicowany i kształtował się od 16,1% w dochodach województwa samorządowego do 39,8% w dochodach powiatów. Udział subwencji ogólnej w dochodach gmin kształtował się od 18,9% (gminy miejskie) do 23,3% (gminy wiejskie). Wyniki porównań rok do roku informują o wzroście udziału subwencji ogólnej w dochodach województwa (o 4,7 punktu proc.) i miast na prawach powiatu (0,5 punktu proc.) oraz o spadku jej udziału w dochodach powiatów i dochodach gmin (odpowiednio o 1,9 i 1,2 punktu proc.).

Analiza struktury dochodów według poszczególnych JST wskazuje, że udział subwencji w dochodach gmin kształtował się: od 7,7% (Szkłarska Poręba) do 49,1% (Lubomierz), w dochodach miast na prawach powiatu: od 14,6% (Wrocław) do 29,1% (Legnica), a w powiatach od 17% (legnicki) do 54,2% (strzeliński).

W strukturze subwencji ogólnej część oświatowa stanowiła 78,1% (spadek udziału o 2,8 punktu proc.), część wyrównawcza 13% (spadek o 0,5 punktu proc.), a część równoważąca i regionalna 8,9% jej kwoty (wzrost udziału o 3,3 punktu proc.).

Dotacje celowe określiły 21,1% dochodów dolnośląskich JST w 2014 r., a ich udział w stosunku do roku poprzedniego wzrósł o 0,4 punktu proc. Dotacje stanowiły 43,4% dochodów województwa samorządowego, 27,1% dochodów powiatów, 19,5% dochodów gmin i 13,2% dochodów miast na prawach powiatu.

Analiza zmian struktury dochodów informuje o kolejnym spadku udziału dotacji w dochodach miast na prawach powiatu (o 1 punkt proc.) oraz o dalszym wzroście udziału dotacji w dochodach województwa samorządowego (o 1,8 punktu proc.) i w dochodach powiatów (o 0,7 punktu proc.), a także o niewielkich przesunięciach w dochodach gmin (przywrócenie udziału z 2012 r.).

W strukturze dotacji celowych największy udział miały dotacje przeznaczone na dofinansowanie zadań własnych samorządu — 52,7% (spadek o 2,5 punktu proc.) — oraz na finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej — 40,3% (wzrost o 1,1 punktu proc.). Dotacje na finansowanie zadań realizowanych wspólnie z innymi jednostkami (na podstawie porozumień) stanowiły 4,2% otrzymanych dotacji.

4. Poziom dochodów na 1 mieszkańca

Dochody dolnośląskich JST w roku 2014 w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 5297 zł i były o 195 zł (o 3,8%) wyższe niż w roku poprzednim, z tego dochody bieżące (4635 zł) — wyższe o 184 zł (o 4,1%), a majątkowe (662 zł) — wyższe o 11 zł (o 1,7%). Dochody gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 3468 zł i były o 191 zł (o 5,8%) wyższe od zrealizowanych w 2013 r., w tym gmin miejskich i wiejskich — wyższe o 216 zł i 212 zł, a gmin miejsko-wiejskich — tylko o 149 zł. Dochody per capita powiatów wzrosły o 49 zł (o 5,1%) i wyniosły 1001 zł, a województwa samorządowego — wzrosły o 35 zł (o 6,3%) i wyniosły 594 zł. Poziomu roku poprzedniego nie uzyskały jedynie dochody per capita miast na prawach powiatu, które wyniosły 5198 zł i były niższe o 13 zł (o 0,2%) od zrealizowanych w 2013 roku.

Poziom dochodów na 1 mieszkańca w latach 2013 i 2014 został zaprezentowany w tab. 5.

Tabela 5. Dochody na 1 mieszkańca dolnośląskich JST w latach 2013 i 2014 (w zł)

Wyszczególnienie	2013			2014		
	ogółem	z tego:		ogółem	z tego:	
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe
JST ogółem	5 102	4 451	651	5 297	4 635	662
Gminy, z tego:	3 277	2 966	311	3 468	3 148	320
– miejskie	3 098	2 770	328	3 314	2 975	339
– wiejskie	3 394	3 116	278	3 606	3 283	323
– miejsko-wiejskie	3 357	3 038	319	3 506	3 207	299
Powiaty	952	884	68	1 001	928	73
Miasta na prawach powiatu	5 211	4 544	667	5 198	4 639	559
Województwo samorządowe	559	379	180	594	378	216

Według liczby mieszkańców na dzień 30 czerwca.

Wyniki porównań poziomu dochodowości jednostek poszczególnych szczebli i typów gmin wskazują na występowanie w regionie Dolny Śląsk wysokich różnic w poziomie dochodów per capita. W roku 2014 różnice te ukształtowały się w następujących przedziałach:

- 1) gminy — od 2574 zł do 9096 zł, z tego:
  - gminy miejskie — od 2639 zł (Piława Górna) do 7204 zł (Świeradów-Zdrój),
  - gminy wiejskie — od 2626 zł (Przeworno) do 7546 zł (Jerzmanowa),
  - gminy miejsko-wiejskie — od 2574 zł (Nowogrodzic) do 9096 zł (Polkowice);
- 2) powiaty — od 723 zł (średzki) do 1484 zł (milicki);
- 3) miasta na prawach powiatu — od 4178 zł (Legnica) do 5588 zł (Wrocław).

Z porównań rok do roku wynika, że dolna granica poziomu dochodów per capita gmin podwyższyła się (o 380 zł), a górna uległa obniżeniu (o 85 zł), co znalazło wyraz w zmniejszeniu się różnicy pomiędzy najwyższymi a najniższymi dochodami na 1 mieszkańca — z 6817 zł (w 2013 r.) do 6522 zł (w 2014 r.). Największe różnice poziomu dochodów nadal dotyczą gmin miejsko-wiejskich, wśród których następuje wyznaczenie dolnej i górnej granicy dochodów gmin.

Poziom dochodów per capita dla gmin w regionie (3468 zł) osiągnęło 57 gmin, z tego 33 gminy wiejskie (42,3% tych gmin), 12 gmin miejskich (37,5% tych gmin) i 12 gmin miejsko-wiejskich (21,8% tych gmin), co również wskazuje na niską dochodowość gmin miejsko-wiejskich w regionie.

Dla porównania — dochody wszystkich jednostek samorządu terytorialnego w kraju w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2014 r. wyniosły 5050 zł i w stosunku do 2013 r. wzrosły o 289 zł (6,1%), z tego dochody miast na prawach powiatu wyniosły 5398 zł (wzrost o 339 zł), dochody gmin wyniosły 3272 zł (wzrost o 174 zł), dochody powiatów wyniosły 920 zł (wzrost o 27 zł), a dochody województw samorządowych wyniosły 461 zł (wzrost o 43 zł). Jak wynika z analizy porównawczej, dolnośląskie JST — z wyjątkiem miast na prawach powiatów — po raz kolejny uzyskały poziom dochodów per capita wyższy od średnich ustalonych dla wszystkich JST w kraju.

5. Finansowanie zadań JST z udziałem środków unijnych

W związku z początkową fazą nowej perspektywy finansowej na lata 2014–2020, rok 2014 upłynął na wdrażaniu i konsultowaniu z Komisją Europejską programów operacyjnych na lata 2014–2020. Dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w Polsce w ramach trzech polityk unijnych w latach 2014–2020, tj.: Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa, jest Umowa Partnerstwa (zatwierdzona z Polską przez Komisję Europejską dnia 23 maja 2014 r.). Jak wynika ze wstępu do Umowy, dokument ten określa kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, jak również wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe, stanowiąc punkt odniesienia do określania szczegółowej zawartości programów operacyjnych. Instrumentami realizacji tej Umowy są krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne. Wynegocjowana z Komisją Europejską Umowa Partnerstwa oraz programy operacyjne stanowią podstawę do realizacji nowej perspektywy finansowej w Polsce. Logika programowania perspektywy finansowej na lata 2014–2020 opiera się na powiązaniu oczekiwań europejskich odnośnie koncentracji na celach Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu — Europa 2020 z celami krajowymi wskazanymi w Strategii Rozwoju Kraju 2020 — Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 25 września 2012 roku.

Unia Europejska w ramach Polityki Spójności na lata 2014–2020 przeznaczyła dla Polski 82,5 mld euro. W nowej perspektywie finansowej realizowanych będzie sześć krajowych programów operacyjnych, w tym jeden ponadregionalny dla województw Polski Wschodniej: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ), Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (PO IR), Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój (PO WER), Program Operacyjny Polska Cyfrowa (PO PC), Program Operacyjny Pomoc Techniczna (PO PT) i Program Operacyjny Polska Wschodnia (PO PW), a także szesnaście regionalnych programów operacyjnych po jednym dla każdego województwa samorządowego. Ponadto w Polsce w latach 2014–2020 realizowany będzie Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), Program Rybactwo i Morze (PO RYBY) oraz Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT).

Z uwagi na trwające w 2014 r. prace nad organizacją systemu wdrażania programów nowej perspektywy finansowej i zamykaniem realizacji programów poprzedniej perspektywy, w budżetach dolnośląskich JST na rok 2014 realizowane były programy i projekty z udziałem środków UE finansowane z puli funduszy przysługującej w ramach perspektywy finansowej na lata 2007–2013. Realizując cele polityki spójności, polegającej na wspieraniu wzrostu gospodarczego, społecznego i przestrzennego, dolnośląskie JST absorbowały środki funduszy strukturalnych, tj. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) przyznawane na realizację programów i projektów w ramach ustanowionych programów operacyjnych. Realizując natomiast cele wspólnej polityki rolnej, opierającej się na wspieraniu rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w państwach członkowskich UE, dolnośląskie JST korzystały ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) przyznawanych na działania PROW. Wykonanie budżetów przez dolnośląskie JST za rok 2014 potwierdza w szczególności realizację programów i projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego (RPO WD), komponentu regionalnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) oraz PROW.

Ustalenia kwot dochodów i wydatków dolnośląskich JST związanych z realizacją programów i projektów finansowanych z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 u.f.p. (dalej środków UE) dokonano

na podstawie danych przedstawionych w sprawozdaniach budżetowych, przyjmując kwoty wykazane w odpowiednich podziałkach klasyfikacji budżetowej — wyróżnione poprzez dodanie czwartej cyfry do paragrafu dochodów lub wydatków, odpowiednio: o symbolu „1”, „7” i „8” dla oznaczenia dochodów i wydatków, których źródłem są środki pochodzące z budżetu UE, oraz „2” i „9” dla oznaczenia współfinansowania krajowego. Jak wynika ze sprawozdań budżetowych dolnośląskich JST za rok 2014, łączna kwota dochodów otrzymanych na dofinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków UE wyniosła 1 177 mln zł (w 2013 r. było to 1 201 mln zł), natomiast łączna kwota wydatków związanych z ich realizacją wyniosła 1 473 mln zł (w 2013 r. — 1 310 mln zł). Plan dochodów z tytułu dotacji i środków na finansowanie wydatków związanych z realizacją projektów z udziałem środków UE (1 251 mln zł) został wykonany w 94,1%, w tym plan dochodów gmin (394,7 mln zł) wykonano od 71,8% (miejskie) do 78,6% (wiejskie). Wykonanie planu wydatków (1 657,5 mln zł) wyniosło 88,9%, w tym ustalonych w budżetach gmin (512,7 mln zł) kształtowało się od 77,8% (miejsko-wiejskie) do 85,6% (miejskie).

Dochody i wydatki dolnośląskich JST związane z realizacją programów i projektów z udziałem środków UE w latach 2013 i 2014 przedstawia tab. 6.

Tabela 6. Dochody i wydatki na realizację programów i projektów z udziałem środków UE (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Dochody						Wydatki					
	2013			2014			2013			2014		
	ogółem na programy	z tego		ogółem na programy	z tego		ogółem na programy	z tego		ogółem na programy	z tego	
		środki UE*	środki krajowe (współfinansowanie)**		środki UE*	środki krajowe (współfinansowanie)**		środki UE*	środki krajowe (współfinansowanie)**		środki UE*	środki krajowe (współfinansowanie)**
JST ogółem	1 201 295	1 108 139	93 156	1 177 261	1 060 828	116 433	1 309 869	825 098	484 771	1 473 317	958 579	514 738
Gminy, z tego:	260 902	252 144	8 758	291 669	284 080	7 589	353 993	232 145	121 847	419 764	274 821	144 944
– miejskie	98 360	97 468	892	105 928	104 485	1 442	130 548	92 190	38 358	135 686	102 014	33 671
– wiejskie	74 480	69 910	4 571	88 812	84 047	4 764	108 262	67 982	40 280	137 757	83 673	54 084
– miejsko-wiejskie	88 061	84 766	3 295	96 929	95 547	1 383	115 183	71 973	43 209	146 322	89 133	57 188
Powiaty	71 655	63 445	8 210	72 632	64 846	7 785	79 818	64 827	14 990	71 553	59 359	12 194
Miasta na prawach powiatu	340 751	333 452	7 299	245 049	242 107	2 942	305 765	179 589	126 177	331 314	185 058	146 256
Województwo samorządowe	527 987	459 098	68 889	567 911	469 795	98 116	570 293	348 536	221 756	650 686	439 341	211 345
W tym dotacje i środki***	1 140 616	1 073 145	67 471	1 063 043	980 087	82 956	82 927	32 246	50 681	76 297	12 544	63 753

* Paragrafy z końcówkami: 1, 7, 8.

** Paragrafy z końcówkami: 2, 9.

*** Dotacje i środki (paragrafy w dochodach: 200, 270, 620, 629 i paragrafy w wydatkach: 200, 620).

W łącznej kwocie otrzymanego przez dolnośląskie JST w 2014 r. dofinansowania realizacji programów i projektów z udziałem środków UE (1 177 mln zł):

- środki pochodzące z budżetu UE wyniosły łącznie 1 060 mln zł i stanowiły 90,1% otrzymanego dofinansowania (w 2013 r. wyniosły 1 108 mln zł i stanowiły 92,2%),
- współfinansowanie krajowe wyniosło 116,4 mln zł i stanowiło 9,9% otrzymanego dofinansowania (w 2013 r. wyniosło 93,2 mln zł i stanowiło 7,8%).

Analiza dochodów przeznaczonych na realizację programów i projektów w podziale na środki UE i środki krajowe wskazuje na obniżenie (o 47,3 mln zł) w 2014 r. w porównaniu do 2013 r. poziomu dofinansowania ze środków UE, przy jednoczesnym wzroście (o 23,3 mln zł) poziomu środków krajowych. Z analizy wydatków na realizację programów i projektów w podziale na środki UE i środki krajowe wynika natomiast wzrost (o 133,5 mln zł) w 2014 r. w porównaniu do 2013 r. poziomu wydatków na realizację programów i projektów finansowanych ze środków UE, przy wzroście (o 30 mln zł) wydatków finansowanych ze środków krajowych.

Najwięcej środków⁵ na dofinansowanie realizacji programów i projektów odnotowano w budżecie województwa samorządowego — 567,9 mln zł (o 39,9 mln więcej niż w 2013 r.), co łączy się z pełnionymi przez ten samorząd funkcjami, w tym Instytucji Zarządzającej RPO WD. Wysoką pulę środków pozyskały gminy

⁵ W analizie nie uwzględniono dochodów oznaczonych symbolem „3” łącznie w wysokości 64,2 mln zł, w tym w budżecie województwa samorządowego w wysokości 63,8 mln zł, i dochodów oznaczonych symbolem „5” występujących w budżecie Wrocławia w wysokości 2,6 mln zł.

— łącznie 291,7 mln zł (o 30,8 mln więcej niż w 2013 r.) — i miasta na prawach powiatu — łącznie 245,0 mln zł (o 95,7 mln mniej niż w 2013 r.), natomiast powiaty pozyskały łącznie 72,6 mln zł (o 1 mln mniej niż w 2013 r.). Wśród samorządów lokalnych najwięcej środków na realizację programów i projektów pozyskały: Wrocław (183,2 mln zł), Wałbrzych (28,6 mln zł), Jelenia Góra (23,6 mln zł), Bolesławiec m. (13,6 mln zł), Świdnica m. (13,0 mln zł), Bielawa i Głogów m. (po 9,8 mln zł), Powiat wołowski (9,7 mln zł), Legnica (9,6 mln zł) oraz Prusice (9,5 mln zł). Tylko w budżecie jednej dolnośląskiej gminy nie odnotowano w 2014 r. dochodów związanych z realizacją programów i projektów z udziałem środków UE.

Udział środków na realizację programów i projektów w dochodach dolnośląskich JST obniżył się z 8,1% w 2013 r. do 7,6% w 2014 r. Niemniej przy porównaniu do roku poprzedniego udział środków na realizację programów i projektów w stosunku do dochodów ogółem wyniósł w 2014 r.:

- w budżecie województwa — 32,9% dochodów (w 2013 r. — 32,5%),
- w budżetach miast na prawach powiatu — 5,0% dochodów (w 2013 r. — 7,0%),
- w budżetach gmin — 4,3% dochodów (w 2013 r. — 4,0%),
- w budżetach powiatów — 3,7% dochodów (w 2013 r. — 3,8%).

W łącznej kwocie wydatków na finansowanie programów i projektów z udziałem środków UE wydatki majątkowe (wydatki inwestycyjne, wydatki na zakupy inwestycyjne, dotacje celowe i zwroty dotacji) wyniosły 1 186 mln zł i stanowiły 80,5% wartości realizowanych projektów (w 2013 r. wyniosły 1 051 mln zł, tj. 80,2%). Wydatki na programy i projekty miękkie (m.in. promocja integracji społecznej, promocja zatrudnienia, poprawa jakości kapitału ludzkiego, pomoc techniczna) wyniosły 287,4 mln zł i absorbowały 19,5% środków (w 2013 r. wyniosły 258,9 mln zł, tj. 19,8%).

W łącznej kwocie wydatków na programy i projekty realizowane z udziałem środków UE (1 473 mln zł):

- wydatki finansowane ze środków UE wyniosły 958,6 mln zł, co odpowiadało 65,1% wartości zrealizowanych wydatków na programy i projekty (w 2013 r. wyniosły 825,1 mln zł, tj. 63%), w tym wydatki na programy i projekty inwestycyjne — 756,3 mln zł,
- wydatki stanowiące współfinansowanie krajowe (środki własne JST, dotacje z budżetów krajowych) wyniosły łącznie 514,7 mln zł, co odpowiadało 34,9% wartości zrealizowanych wydatków na programy i projekty (w 2013 r. wyniosły 484,8 mln zł, tj. 37%), w tym wydatki tytułem współfinansowania programów i projektów inwestycyjnych — 429,6 mln zł.

W roku 2014 udział wydatków dolnośląskich JST związanych z realizacją programów i projektów z udziałem środków UE stanowił 9,2% ich łącznych wydatków (w 2013 r. — 8,9%). Udział wydatków w budżetach jednostek poszczególnych kategorii kształtował się następująco:

- województwo samorządowe — 33,3% wydatków (dla porównania — w 2013 r. 35,9%),
- miasta na prawach powiatu — 6,4% wydatków (w 2013 r. — 6,4%),
- gminy miejskie — 5,9% wydatków (w 2013 r. — 6,2%),
- gminy wiejskie — 6,8% wydatków (w 2013 r. — 5,8%),
- gminy miejsko-wiejskie — 5,7% wydatków (w 2013 r. — 4,7%),
- powiaty — 3,6% wydatków (w 2013 r. — 4,3%).

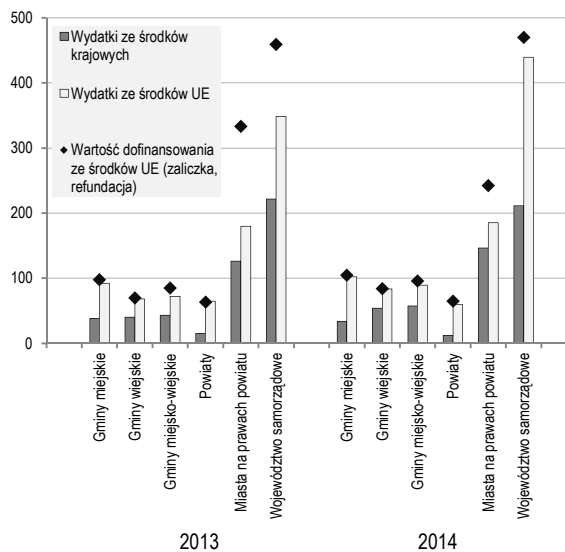
Najwyższe wydatki⁶ na realizację programów i projektów w wysokości 650,7 mln zł, w tym 76,3 mln zł przekazanych w formie dotacji celowych (w § 620 i § 200) wykazuje budżet województwa samorządowego. Wśród dolnośląskich gmin najwyższe wydatki na realizację projektów z udziałem środków UE wykazują budżety: Wrocławia (220,9 mln zł), Wałbrzycha (86,3 mln zł), Bolesławca m. (19,0 mln zł), Jeleniej Góry (15,4 mln zł), Głogowa m. (14,5 mln zł), Jelcza-Laskowic (13,7 mln zł), Bielawy (12,5 mln zł), Świdnicy m. (12,4 mln zł) oraz Świeradowa-Zdroju (11,1 mln zł).

Wydatki na programy i projekty oraz poziom dofinansowania ze środków UE w latach 2013 i 2014 przedstawia rys. 6.

⁶ W analizie nie uwzględniono wydatków oznaczonych symbolem „3” łącznie w wysokości 63,9 mln zł, w tym w budżecie województwa samorządowego w wysokości 63,8 mln zł, i wydatków oznaczonych symbolem „5” występujących w budżecie Wrocławia w wysokości 2,7 mln zł.

Prezentacja graficzna wielkości wydatków związanych z realizacją programów i projektów w budżetach jednostek poszczególnych kategorii w latach 2013 i 2014 pozwala zauważyć skalę zmian w poziomach realizacji, które w przypadku budżetów:

- miast na prawach powiatu — były wyższe o 25,5 mln zł (o 8,4%) niż w roku poprzednim,
- powiatów — niższe o 8,3 mln zł (o 10,4%) niż w roku poprzednim,
- gmin miejskich — wyższe o 5,1 mln zł (o 3,9%) niż w roku poprzednim,
- gmin wiejskich — wyższe o 29,5 mln zł (o 27,2%) niż w roku poprzednim,
- gmin miejsko-wiejskich — wyższe o 31,1 mln zł (o 27,0%) niż w roku poprzednim,
- województwa samorządowego — niższe o 80,4 mln zł (o 14,0%) niż w roku poprzednim.

Rys. 6. Wydatki na programy i projekty realizowane z udziałem środków Unii Europejskiej oraz poziom dofinansowania z budżetu Unii w latach 2013 i 2014 (w mln zł)

Wskaźniki dynamiki, odmiennie niż w roku poprzednim, informują o wzroście tych wydatków w budżecie województwa samorządowego, budżetach miast na prawach powiatu oraz w budżetach gmin wszystkich typów, i o obniżeniu poziomu tych wydatków w budżetach powiatów.

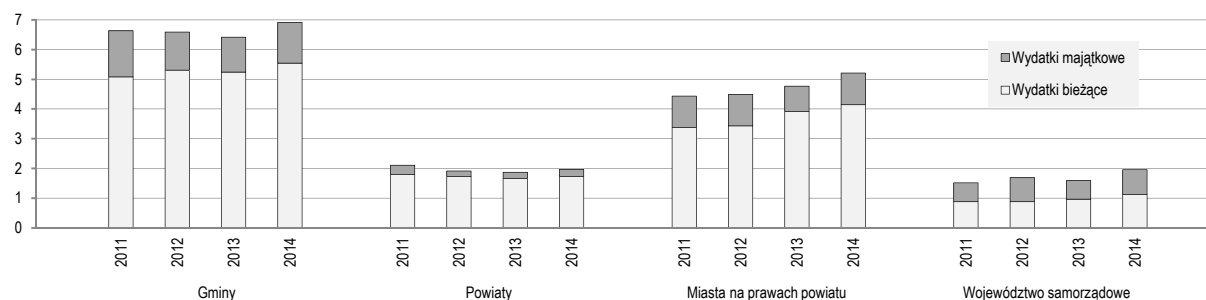
Analiza realizacji programów i projektów finansowanych z udziałem środków UE w budżetach dolnośląskich JST w roku 2014, przy porównaniu do roku poprzedniego wskazuje, że przy obniżeniu łącznej kwoty dofinansowania (o 24 mln zł) nastąpił wzrost poziomu wydatków na ich realizację (o 163,4 mln zł), co w ujęciu procentowym oznacza spadek poziomu dofinansowania (o 2,0%) i wzrost poziomu wydatków (o 12,5%). W efektach finansowych oznacza to jednocześnie uzasadnienie dla zaciągniętych przez JST w 2014 r. kredytów i pożyczek na sfinansowanie wydatków związanych z realizacją projektów z udziałem środków UE, w tym pożyczek na wyprzedzające finansowanie działań PROW. Z danych przedstawionych w sprawozdaniach budżetowych wynika, że kwota zaciągniętych w roku 2014 kredytów i pożyczek na te cele była łącznie o 157 mln zł wyższa od zaciągniętych w 2013 r. (ustalenia w tym zakresie przedstawiono w części 9 opracowania).

Wykonanie planu dochodów i wydatków wskazuje, że w roku 2014 dolnośląskie JST korzystały jedynie z puli środków UE przeznaczonych na realizację programów i projektów wygaszanej perspektywy finansowej (na lata 2007–2013), a realizowane projekty stanowiły kontynuację lub zakończenie przedsięwzięć rozpoczętych w poprzednich latach. Wykonanie planu wydatków wskazuje na wystąpienie pojedynczych przypadków zwrotu dotacji (wydatki w §§ 291 i 666) — łącznie na kwotę 37,6 mln zł (w 2013 r. na kwotę 4,7 mln zł), w tym w budżecie województwa samorządowego na kwotę 35,1 mln zł (5,4% wydatków na programy i projekty). Z kolei odnotowane w budżetach gmin wszystkich typów — niższe wykonanie planu dochodów z tytułu dofinansowania niż planu wydatków na realizację projektów — wskazuje na możliwość wystąpienie niekorzystnych efektów korekt finansowych. Nie bez znaczenia dla poziomu wykonania wydatków na programy i projekty z udziałem środków UE w roku 2014 może pozostawać również fakt, że był to rok wyborczy, w którym odnotowuje się wzrost wydatków gmin, w tym szczególnie wydatków inwestycyjnych.

6. Wielkość i dynamika wydatków

Wydatki dolnośląskich JST w roku 2014 wyniosły łącznie 16 053,9 mln zł i były o 1 408,8 mln zł (o 9,6%) wyższe od wykonanych w roku poprzednim. Wydatki bieżące (12 542,4 mln zł) były o 733,1 mln zł (o 6,2%) wyższe od wykonanych w roku poprzednim, a wydatki majątkowe (3 511,5 mln zł) — wyższe o 675,7 mln zł (o 23,8%). Dla porównania — w 2013 r. wydatki dolnośląskich JST nie osiągnęły poziomu z roku poprzedniego (były łącznie o 50,1 mln zł niższe od wykonanych w 2012 r.).

Zmiany poziomu wydatków dolnośląskich JST w latach 2011–2014 przedstawia rys. 7, a poziom wydatków w latach 2013 i 2014 w podziale na bieżące i majątkowe pokazuje tab. 7.

Rys. 7. Wydatki bieżące i majątkowe dolnośląskich JST w latach 2011–2014 (w mld zł)

W roku 2014 odnotowano wzrost wydatków jednostek wszystkich szczebli i typów gmin. Najwyższy wzrost dotyczył wydatków województwa samorządowego (o 23%), kolejno gmin miejskich (o 9,7%), miast na prawach powiatu (o 9,4%) i gmin wiejskich (o 9,2%). Wydatki powiatów wzrosły łącznie o 5,3%, a gmin miejsko-wiejskich tylko o 4,8%. Rozpiętość procentowa wzrostu ukształtowała się dla wydatków majątkowych między 34,7% (województwo samorządowe) a 6,1% (gminy miejsko-wiejskie), natomiast dla wydatków bieżących — między 15,6% (województwo samorządowe) a 3,6% (powiaty).

Tabela 7. Dynamika wydatków dolnośląskich JST w 2014 r.

Wyszczególnienie	Wydatki w 2013 r.			Wydatki w 2014 r.			Struktura wydatków		Dynamika wydatków (2013 = 100)		
	ogółem	z tego:		ogółem	z tego:		bieżących	majątkowych	ogółem	bieżących	majątkowych
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe					
[tys. zł]							[%]				
JST ogółem	14 645 096	11 809 319	2 835 777	16 053 875	12 542 399	3 511 476	78,1	21,9	109,6	106,2	123,8
Gminy, z tego:	6 419 480	5 247 278	1 172 203	6 913 856	5 548 654	1 365 202	80,3	19,7	107,7	105,7	116,5
– miejskie	2 105 024	1 762 342	342 682	2 309 164	1 875 435	433 729	81,2	18,8	109,7	106,4	126,6
– wiejskie	1 862 595	1 482 044	380 551	2 034 541	1 579 520	455 021	77,6	22,4	109,2	106,6	119,6
– miejsko-wiejskie	2 451 861	2 002 891	448 970	2 570 151	2 093 699	476 451	81,5	18,5	104,8	104,5	106,1
Powiaty	1 870 170	1 670 338	199 831	1 969 241	1 731 096	238 145	87,9	12,1	105,3	103,6	119,2
Miasta na prawach powiatu	4 767 161	3 921 325	845 835	5 216 527	4 140 642	1 075 886	79,4	20,6	109,4	105,6	127,2
Województwo samorządowe	1 687 230	885 717	801 513	1 588 285	970 378	617 907	61,1	38,9	94,1	109,6	77,1

Wyniki analiz zmian poziomu wydatków według poszczególnych JST pozwoliły zauważyć wzrost wydatków w budżetach 153 jednostek (78,1%) i spadek wydatków w budżetach 43 jednostek (21,9%), co było spowodowane obniżeniem poziomu wydatków majątkowych, a w 22 JST (14 gmin i 8 powiatów) także wydatków bieżących.

W zakresie zmian poziomu wydatków majątkowych JST w roku 2014 odnotowano:

- wzrost wydatków majątkowych w budżetach 126 jednostek (łącznie na kwotę 896,8 mln zł), z tego w budżetach 108 gmin, 14 powiatów, 3 miast na prawach powiatu oraz województwa samorządowego; najwyższy wzrost odnotowano w budżecie województwa (o 214,4 mln zł), miasta Wałbrzych (o 166,3 mln zł) oraz we Wrocławiu (o 83,8 mln zł);
- spadek wydatków majątkowych w budżetach 70 jednostek (łącznie na kwotę 221,1 mln zł), z tego w budżetach 57 gmin, 12 powiatów i 1 miasta na prawach powiatu; największy spadek odnotowano w budżecie Jeleniej Góry (o 43,5 mln zł), gminie miejskiej Zgorzelec (o 10,6 mln zł) oraz w Polkowicach (o 8,1 mln zł).

7. Struktura wydatków

Wydatki bieżące w wysokości 12,5 mld zł (95,4% planowanych) stanowiły 78,1%, a wydatki majątkowe w wysokości 3,5 mld zł (88,7% planowanych) stanowiły 21,9% wydatków dolnośląskich JST w roku 2014. Wyniki porównań do danych krajowych wskazują, że udział wydatków majątkowych w regionie ukształtował się nieco powyżej średniej dla kraju, która wyniosła 21% wydatków. Zdecydowały o tym wydatki majątkowe dolnośląskich gmin, których udział w wydatkach wyniósł 19,7% (przy średniej w kraju 18,2%). Udział wydatków majątkowych powiatów stanowił 12,1% ich wydatków (przy średniej w kraju 14,7%), wydatków miast na prawach powiatu odpowiednio 20,6% (przy średniej w kraju 20,9%), a wydatków województwa samorządowego odpowiednio 42,6% (przy średniej w kraju 43%).

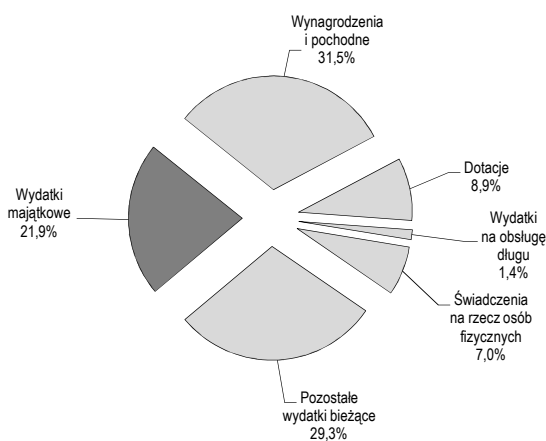
Najwyższy udział wydatków majątkowych w wydatkach odnotowano w budżecie województwa samorządowego i gminy Dobroszyce (po 42,6%), a najniższy w budżecie Powiatu górowskiego i w budżecie gminy Ruja.

Strukturę wydatków ogółem dolnośląskich JST w 2014 r. przedstawiono na rys. 8.

- pozostałe wydatki bieżące stanowiły 29,3% wydatków ogółem i 37,5% wydatków bieżących (w 2013 r. — odpowiednio 28,5% i 35,4%).

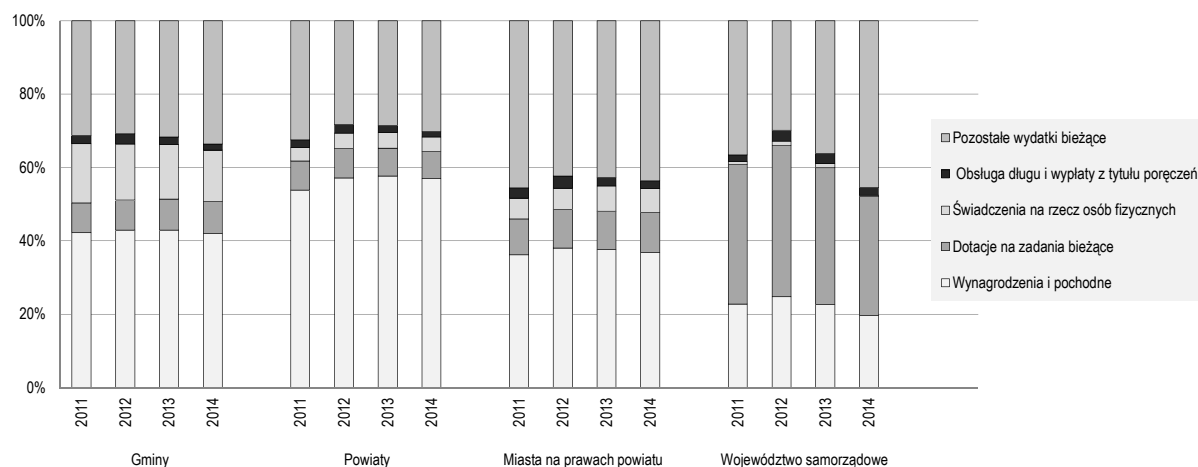
Zmiany w strukturze wydatków ogółem dolnośląskich JST w 2014 r. w stosunku do 2013 r.:

- wydatki na wynagrodzenia i pochodne stanowiły 31,5% wydatków ogółem i 40,3% wydatków bieżących (w 2013 r. — odpowiednio 33,6% i 41,6%),
- wydatki w formie dotacji na zadania bieżące stanowiły 8,9% wydatków ogółem i 11,4% wydatków bieżących (w 2013 r. — odpowiednio 9,1% i 11,3%),
- wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych stanowiły 7,0% wydatków ogółem i 9,0% wydatków bieżących (w 2013 r. — odpowiednio 7,6% i 9,5%),
- wydatki na obsługę długu stanowiły 1,4% wydatków ogółem i 1,8% wydatków bieżących (w 2013 r. — odpowiednio 1,8% i 2,2%),

Rys. 8. Struktura wydatków ogółem dolnośląskich JST w 2014 r. (w podziale na wydatki majątkowe i grupy wydatków bieżących)

Zmiany w strukturze wydatków bieżących dolnośląskich JST w latach 2011–2014 przedstawiono na rys. 9, a strukturę tych wydatków w budżetach jednostek poszczególnych szczebli w 2014 r. przedstawia tab. 8.

Rys. 9. Struktura wydatków bieżących dolnośląskich JST w latach 2011–2014

Tabela 8. Struktura wydatków bieżących dolnośląskich JST w 2014 r. według grup wydatków

Wyszczególnienie	Wydatki bieżące (w tys. zł)	Struktura wydatków bieżących według grup (w %)				
		wynagrodzenia i pochodne	dotacje	świadczenia na rzecz osób fizycznych	obsługa długu	pozostałe
JST ogółem	12 542 399	40,3	11,4	9,0	1,8	37,5
Gminy, z tego:	5 548 654	41,9	8,7	14,1	1,7	33,6
– miejskie	1 875 435	41,6	9,8	12,8	1,7	34,1
– wiejskie	1 579 520	42,5	8,0	14,8	1,4	33,2
– miejsko-wiejskie	2 093 699	41,8	8,3	14,7	1,8	33,4
Powiaty	1 731 096	56,9	7,4	4,0	1,5	30,2
Miasta na prawach powiatu	4 140 642	36,8	11,0	6,5	2,0	43,7
Województwo samorządowe	1 122 008	19,7	32,4	0,4	2,1	45,4

Zmiany struktury wydatków bieżących dolnośląskich JST wskazują, że w stosunku do 2013 r. udział wydatków na wynagrodzenia i pochodne obniżył się w jednostkach wszystkich kategorii (łącznie o 1,3 punktu proc.) — najbardziej w wydatkach województwa samorządowego (o 3 punkty proc.). Podobny charakter zmian dotyczy spadku udziału wydatków na obsługę długu (łącznie o 0,4 punktu proc.), który odnotowano w budżetach JST wszystkich szczebli i typów gmin oraz wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych (łącznie o 0,5 punktu proc.).

Struktura wydatków bieżących jednostek poszczególnych szczebli i typów gmin charakteryzowała się dużym zróżnicowaniem:

- udział wynagrodzeń i pochodnych zawierał się w przedziale od 19,7% (województwo samorządowe) do 56,9% (powiaty), w budżetach gmin wynosił 41,9%,
- udział dotacji kształtował się w przedziale od 7,4% (powiaty) do 32,4% (województwo samorządowe), w budżetach gmin wynosił 8,7%,
- udział wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych kształtował się pomiędzy 0,4% (województwo samorządowe) a 14,8% (gminy wiejskie),
- udział wydatków na obsługę długu zawierał się w przedziale od 1,4% (gminy wiejskie) do 2,1% (województwo samorządowe), w 3 gminach nie wystąpiły wydatki na obsługę długu,
- udział pozostałych wydatków bieżących kształtował się od 30,2% (powiaty) do 45,4% (województwo samorządowe), w gminach łącznie stanowił 33,6% ich wydatków bieżących.

Strukturę wydatków dolnośląskich JST w 2014 r. z uwzględnieniem kierunków wydatkowania środków według działów klasyfikacji budżetowej przedstawia tab. 9.

Tabela 9. Struktura wydatków ogółem dolnośląskich JST według działów (w %)

Wyszczególnienie	Udział wydatków przeznaczonych na finansowanie zadań							
	oświaty i wychowania (dział 801)	transportu i łączności (dział 600)	pomocy społecznej (dział 852)	administracji publicznej (dział 750)	gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (dział 900)	kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (dział 921)	gospodarki mieszkaniowej (dział 700)	pozostałych
JST ogółem	25,7	15,0	11,0	9,0	8,2	6,1	4,7	20,3
Gminy, z tego:	30,9	9,3	13,6	10,5	11,8	5,9	4,7	13,3
– miejskie	29,6	10,0	14,0	9,3	12,6	5,7	6,3	12,4
– wiejskie	32,1	10,0	12,7	11,9	11,1	6,7	2,8	12,7
– miejsko-wiejskie	31,0	8,2	14,1	10,5	11,7	5,4	4,8	14,4
Powiaty	27,6	13,4	16,2	10,3	0,4	0,2	0,4	31,4
Miasta na prawach powiatu	25,8	16,1	9,5	6,6	9,3	8,8	7,6	16,1
Województwo samorządowe	5,0	33,4	0,8	8,7	0,2	5,4	1,1	45,4

Wydatki dolnośląskich JST w roku 2014, tak jak w poprzednich latach, koncentrowały się w czterech działach klasyfikacji budżetowej: Oświata i wychowanie (25,7%), Transport i łączność (15,0%), Pomoc społeczna (11,0%) i Administracja publiczna (9,0%). Na finansowanie zadań klasyfikowanych w tych

działach przeznaczono łącznie 9 746 mln zł (o 501 mln zł więcej niż w 2013 r.), co stanowiło 60,7% wydatków JST w 2014 r. (w 2013 r. stanowiło 63,1% wydatków).

Na realizację zadań związanych z: oświatą i wychowaniem przeznaczono kwotę 4 123 mln zł (w 2013 r. 4 058 mln zł), transportem i łącznością — 2 406 mln zł (w 2013 r. 2 100 mln zł), pomocą społeczną — 1 771 mln zł (w 2013 r. 1 744 mln zł), a na finansowanie zadań administracji — 1 447 mln zł (w 2013 r. 1 343 mln zł).

Znaczące kwoty, tak jak w roku poprzednim, wydatkowano na realizację zadań gospodarki komunalnej i ochrony środowiska — 1 317 mln zł (w 2013 r. wydatkowano 953,1 mln zł), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego — 976,6 mln zł (w 2013 r. wydatkowano 758,1 mln zł) i gospodarki mieszkaniowej — 752,9 mln zł (w 2013 r. wydatkowano 689,6 mln zł).

Wyniki porównań wskazują na wystąpienie tendencji wzrostu wydatków we wszystkich wymienionych działach. Najwyższy dotyczył gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (38,1%), w najniższym stopniu wzrosły wydatki na pomoc społeczną (1,5%).

Wydatki na zadania oświaty i wychowania stanowiły 30,9% (w 2013 r. 32,6%) wydatków gmin i 27,6% (w 2013 r. 30,4%) wydatków powiatów. Największy udział wydatków na finansowanie zadań oświaty odnotowano w gminie Malczyce (49,2%), a najniższy w gminie Lewin Kłodzki (17,6%). Wśród powiatów najwyższy udział wydatków na oświatę odnotowano w budżecie powiatu świdnickiego (42,8%), a najniższy w budżecie powiatu legnickiego (9,3%), w budżetach miast na prawach powiatu — najniższy w Wałbrzychu (20,3%), a najwyższy w Legnicy (38,2% wydatków).

Finansowanie zadań transportu i łączności absorbowало 33,4% wydatków województwa samorządowego (w 2013 r. 40,5%), 16,1% wydatków miast na prawach powiatu, 13,4% wydatków powiatów i 9,3% wydatków gmin. Wyniki porównań rok do roku wskazują na niewielki wzrost udziału wydatków na finansowanie tych zadań (o 0,7 punktu proc.). Najwyższe wydatki na finansowanie zadań transportu i łączności odnotowano w budżecie województwa (653,1 mln zł) i Wrocławia (612,4 mln zł).

Wydatki na finansowanie zadań pomocy społecznej stanowiły znaczącą pozycję w wydatkach powiatów (16,2%) i w wydatkach gmin (13,6%). Ich udział w wydatkach gmin kształtował się w przedziale od 4,9% (Kobierzyce) do 24,7% (Góra), a w wydatkach powiatów od 5,8% (lubiński) do 45,9% (legnicki).

Na finansowanie zadań administracji publicznej dolnośląskie JST wydatkowały łącznie o 103,7 mln zł więcej niż w 2013 roku. Wzrost udziału tych wydatków dotyczył wyłącznie budżetu województwa samorządowego (o 1 punkt proc.), w miastach na prawach powiatu pozostał na niezmiennym poziomie, a w powiatach i gminach uległ obniżeniu. Najwyższy udział dotyczył wydatków gminy Jerzmanowa (19,8%), a najniższy — wydatków miasta Wałbrzych (5,2%).

Samodzielność JST w prowadzeniu gospodarki finansowej wyraża się szczególnie swobodą w podejmowaniu decyzji dotyczących określenia zakresu zadań inwestycyjnych finansowanych z ich budżetów. Wydatki majątkowe dolnośląskich JST w 2014 r. wyniosły łącznie 3 511,5 mln zł, z czego na rozwój infrastruktury transportu przeznaczono 1 287,9 mln zł, co stanowiło 36,7% łącznej kwoty ich wydatków majątkowych. Strukturę wydatków majątkowych dolnośląskich JST, określoną udziałem procentowym wydatków przeznaczonych na rozwój infrastruktury określonych dziedzin (działów klasyfikacji budżetowej) w łącznej kwocie wydatków majątkowych w 2014 r., przedstawia tab. 10.

Tabela 10. Struktura wydatków majątkowych dolnośląskich JST w 2014 r. według działów (w %)

Wyszczególnienie	Udział wydatków majątkowych według działów							
	transport i łączność (600)	kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (921)	gospodarka komunalna i ochrona środowiska (900)	rolnictwo i łowiectwo (010)	gospodarka mieszkaniowa (700)	oświata i wychowanie (801)	kultura fizyczna (926)	pozostałe
JST ogółem	36,7	13,0	10,6	9,6	6,2	5,9	4,2	13,7
Gminy, z tego:	32,3	11,1	21,5	3,8	6,3	8,2	9,3	7,5
– miejskie	31,2	11,0	23,8	0,0	6,6	5,7	12,8	8,9
– wiejskie	32,2	13,6	19,4	8,9	3,1	11,2	5,9	5,6
– miejsko-wiejskie	33,5	8,8	21,3	2,5	9,0	7,6	9,4	8,0
Powiaty	71,6	0,5	3,0	1,0	1,0	5,2	2,0	15,7
Miasta na prawach powiatu	31,0	26,5	6,4	0,0	10,2	7,3	0,8	17,6
Województwo samorządowe	41,1	2,4	0,2	34,1	2,4	0,7	0,7	18,4

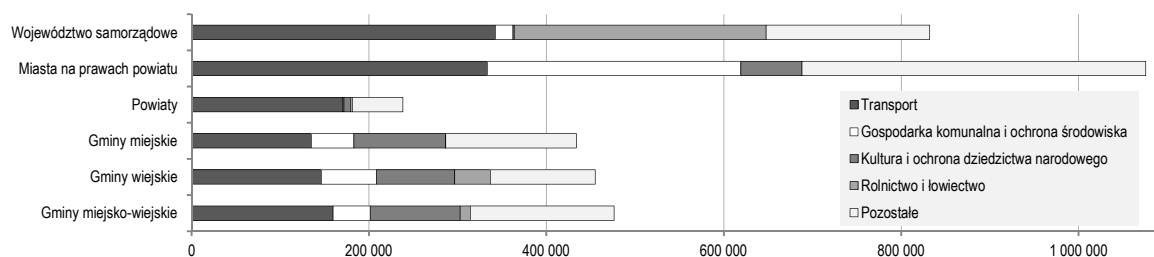
Wydatki majątkowe dolnośląskich JST na rozwój infrastruktury transportu były w roku 2014 o 328,8 mln zł wyższe od wykonanych w roku poprzednim, a ich udział w wydatkach majątkowych wyższy o 2,9 punktu proc. Ich udział w strukturze wydatków majątkowych:

- powiatów — wzrósł z 51,3% (w 2013 r.) do 71,6% i kształtował się w przedziale od 0% (górowski) do 97,5% (wrocławski),
- miast na prawach powiatu — wzrósł z 28,4% (w 2013 r.) do 31,0% i kształtował się w przedziale od 27,8% (Wrocław) do 70,2% (Jelenia Góra),
- województwa samorządowego — obniżył się z 47,7% (w 2013 r.) do 41,1%,
- gmin — wzrósł z 27,4% (w 2013 r.) do 32,3% i kształtował się w przedziale od 0% (Lewin Kłodzki, Platerówka, Ruja, Ziębice) do 79,4% (Zawonia).

Na finansowanie zadań związanych z rozwojem kultury i ochroną dziedzictwa narodowego (wydatki w dziale 921) JST przeznaczyły łącznie 458,1 mln zł, co stanowiło 13,0% (w 2013 r. 10,2%) ich wydatków majątkowych. Wysoki udział tych wydatków odnotowano w budżetach miast na prawach powiatu — 26,5% (wzrost o 7,4 punktu proc.) — oraz w budżetach gmin — 11,1% (wzrost o 1,8 punktu proc.), w tym w wydatkach gmin wiejskich miejsko-wiejskich i wiejskich (wzrost o 2,3 i 1,8 punktu proc.), co łączyło się z rozbudową świetlic wiejskich w ramach działań PROW.

W strukturze wydatków majątkowych gmin, pomimo niewielkiego spadku, zauważa się wysoki udział wydatków związanych z rozwojem gospodarki komunalnej i ochrony środowiska — najwyższy w budżetach gmin miejskich (23,8%), niższy w budżetach gmin miejsko-wiejskich i wiejskich (odpowiednio 21,3% i 19,4%). Ponadto, w wydatkach majątkowych gmin wiejskich utrzymał się wysoki udział wydatków związanych z rolnictwem (8,9%), co łączyć należy z rozwojem infrastruktury wodociągowej i sanitacyjnej na terenach wiejskich.

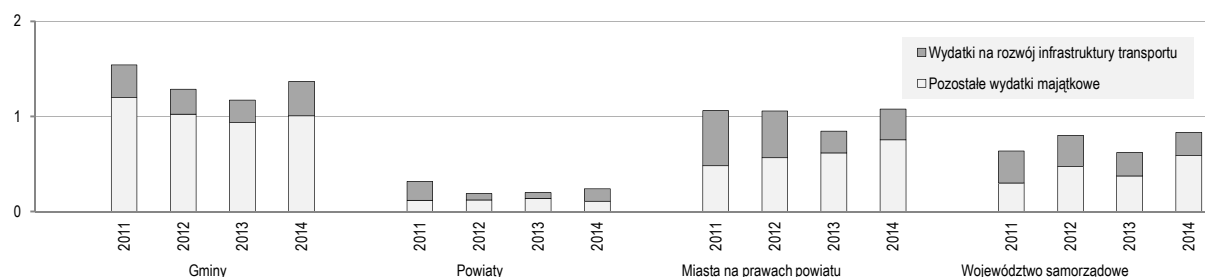
Udział wydatków JST poszczególnych szczebli w określeniu wartości wydatków samorządowych na rozwój infrastruktury w regionie w 2014 r., w tym infrastruktury transportu, przedstawia rys. 10.

Rys. 10. Poziom i struktura wydatków majątkowych dolnośląskich JST w 2014 r. (w tys. zł)

Analiza zmian poziomu wydatków samorządowych na rozwój infrastruktury transportu w latach 2011–2014 pozwala zauważyć, że po odnotowanym w 2013 r. spadku tych wydatków w roku 2014 uzyskały poziom z 2012 roku. Wzrost poziomu tych wydatków wystąpił w samorządach wszystkich szczebli — najwyższy, prawie dwukrotny w samorządach powiatowych.

Zmiany poziomu wydatków majątkowych dolnośląskich JST, w tym wydatków na rozwój infrastruktury transportu w latach 2011–2014 przedstawiono na rys. 11.

Rys. 11. Wydatki majątkowe dolnośląskich JST w latach 2011–2014, w tym na rozwój infrastruktury transportu (w mld zł)

8. Poziom wydatków na 1 mieszkańca

Wydatki dolnośląskich JST w roku 2014 w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły łącznie 5520 zł i były o 489 zł (o 9,7%) wyższe od wykonanych w roku poprzednim, z tego wydatki bieżące (4312 zł) wyższe o 225 zł (o 6,3%) i wydatki majątkowe (1207 zł) wyższe o 233 zł (o 23,9%) od wykonanych w 2013 roku. Wzrost wydatków odnotowano w jednostkach wszystkich szczebli i typów gmin.

W roku 2014 najwyższe wydatki per capita (5586 zł) zrealizowały miasta na prawach powiatu i to one odnotowały kwotowo najwyższy wzrost wydatków (o 483 zł). Wydatki per capita gmin (3501 zł) były o 254 zł wyższe od wykonanych w roku poprzednim, z tego gmin miejskich — o 319 zł, gmin wiejskich — o 285 zł, a gmin miejsko-wiejskich — tylko o 167 zł. Wydatki per capita województwa samorządowego (672 zł) wzrosły o 126 zł, wykazując jednocześnie najwyższą dynamikę wzrostu. Wydatki powiatów w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 997 zł i były o 51 zł wyższe od zrealizowanych w 2013 roku.

Poziom wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2013 i 2014 w podziale na bieżące i majątkowe zaprezentowano w tab. 11.

Tabela 11. Wydatki na 1 mieszkańca dolnośląskich JST w latach 2013 i 2014 (w zł)

Wyszczególnienie	2013			2014		
	ogółem	z tego:		ogółem	z tego:	
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe
JST ogółem	5 031	4 057	974	5 520	4 312	1 207
Gminy, z tego:	3 247	2 654	593	3 501	2 810	691
– miejskie	3 053	2 556	497	3 372	2 738	633
– wiejskie	3 354	2 668	685	3 639	2 825	814
– miejsko-wiejskie	3 350	2 736	613	3 517	2 865	652
Powiaty	946	845	101	997	877	121
Miasta na prawach powiatu	5 103	4 197	905	5 586	4 434	1 152
Województwo samorządowe	546	333	212	672	386	286

Według liczby mieszkańców na dzień 30 czerwca.

Różnice pomiędzy najwyższymi a najniższymi wydatkami per capita dolnośląskich JST zawarły się w 2014 r. w następujących przedziałach:

- 1) gminy: od 2551 zł do 8671 zł, z tego:
  - miejskie: od 2692 zł (Piława Górna) do 8009 zł (Świeradów-Zdrój),
  - wiejskie: od 2675 zł (Borów) do 7376 zł (Jerzmanowa),
  - miejsko-wiejskie: od 2551 zł (Głuszycy) do 8671 zł (Polkowice);
- 2) powiaty: od 708 zł (średzki) do 1531 zł (milicki);
- 3) miasta na prawach powiatu: od 4224 zł (Jelenia Góra) do 6012 zł (Wałbrzych).

Wyniki porównań rok do roku wskazują na podwyższenie dolnej granicy wydatków per capita gmin w regionie (o 426 zł) i obniżenie górnej granicy wydatków (o 336 zł), co wyraziło się zmniejszeniem różnicy pomiędzy najwyższymi i najniższymi wydatkami gmin — z 6882 zł (w 2013 r.) do 6120 zł (w 2014 r.). Tak jak dla dochodów, najniższy i najwyższy poziom wydatków per capita gmin w regionie wyznaczyły gminy miejsko-wiejskie. Zmniejszenie się zróżnicowania poziomu wydatków na 1 mieszkańca dotyczyło także gmin wiejskich, natomiast jego zwiększenie — gmin miejskich, powiatów i miast na prawach powiatu.

Wyniki analiz wskazują, że podwyższenie poziomu wydatków per capita było wynikiem wzrostu wydatków majątkowych w budżetach: miast na prawach powiatu — o 247 zł (27,3%), gmin miejskich — o 136 zł (27,4%), gmin wiejskich o 129 zł (18,8%), województwa samorządowego — o 74 zł (34,9%), gmin miejsko-wiejskich — o 39 zł (6,4%), powiatów — o 20 zł (19,8%).

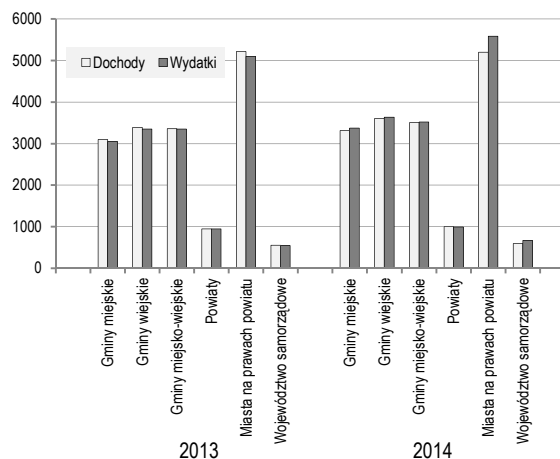
Zróżnicowanie poziomu wydatków majątkowych JST w regionie w przeliczeniu na 1 mieszkańca zawierało się w 2014 r. w następujących granicach:

- 1) dla gmin: od 50 zł do 3324 zł, z tego:
  - miejskich: od 85 zł (Piechowice) do 3324 zł (Świeradów-Zdrój),

- wiejskich: od 50 zł (Ruja) do 2472 zł (Kobierzyce),
  - miejsko-wiejskich: od 116 zł (Głuszyca) do 2242 zł (Prusice);
- 2) dla powiatów: od 1 zł (górowski) do 266 zł (milicki);
- 3) dla miast na prawach powiatu: od 357 zł (Jelenia Góra) do 2300 zł (Wałbrzych).

Różnice między najwyższymi i najniższymi wydatkami majątkowymi w porównaniu do 2013 r. uległy zmniejszeniu w gminach miejsko-wiejskich i powiatach, a zwiększeniu w miastach na prawach powiatu, gminach miejskich i w gminach wiejskich.

Wyniki porównań poziomu dochodów i wydatków per capita dolnośląskich JST pozwalają zauważyć, że w roku 2014 wydatki te były łącznie o 223 zł wyższe od zrealizowanych dochodów (w 2013 r. wydatki były niższe od dochodów o 71 zł). Ustalenia szczegółowe wskazują na wystąpienie ujemnej różnicy pomiędzy dochodami a wydatkami per capita w 101 (51,5%) JST, co dotyczy 87 gmin, 11 powiatów i 3 miast na prawach powiatu, których budżety w roku 2014 zamknęły się deficytem (o 8 JST więcej niż w 2013 r.).

Rys. 12. Poziom dochodów i wydatków przypadających na 1 mieszkańca w latach 2013 i 2014 (w zł)

Poziom dochodów i wydatków dolnośląskich JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca według szczebli przedstawia rys. 12, a według poszczególnych jednostek — zestawienie nr 2 na końcu opracowania.

Dla porównania — w roku 2014 wydatki wszystkich JST w kraju w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 5113 zł i w stosunku do wykonanych w 2013 r. wzrosły o 342 zł, tj. 7,2%, natomiast wydatki JST w regionie wyniosły 5520 zł i wzrosły o 489 zł, tj. 9,7%. Wydatki per capita gmin w kraju wyniosły 3292 zł (wzrost o 217 zł), a wydatki gmin w regionie — 3501 zł (wzrost o 254 zł). Wydatki per capita miast na prawach powiatu w kraju wyniosły 5509 zł (wzrost o 392 zł), a wydatki miast w regionie 5586 zł (wzrost o 483 zł). Wydatki per capita powiatów w kraju wyniosły 920 zł (wzrost o 33 zł), a powiatów w regionie 997 zł (wzrost o 51 zł). Wydatki per capita 16 województw samorządowych wyniosły 474 zł (wzrost o 45 zł), a wydatki województwa dolnośląskiego wyniosły 672 zł (wzrost o 126 zł).

Wyniki porównań do średnich krajowych wskazują, że po raz kolejny wydatki per capita dolnośląskich JST ukształtowały się powyżej wartości ustalonych dla wszystkich JST i poszczególnych szczebli, co było wynikiem wzrostu wydatków majątkowych.

Poziom wydatków dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2014 r. ukazuje kartogram na końcu opracowania.

9. Przychody i rozchody budżetów

W roku 2014 przychody budżetów JST województwa dolnośląskiego wyniosły łącznie 2 078,7 mln zł i były o 557,6 mln zł wyższe od zrealizowanych w 2013 roku. Przychody pochodzące:

- z zaciągnięcia kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji (przychody zwrotne) wyniosły 1 391,8 mln zł i określiły 66,9% przychodów (w 2013 r. wyniosły 879,7 mln zł i stanowiły 57,8% przychodów),
- z nadwyżek z lat ubiegłych (nadwyżki budżetowej i wolnych środków) wyniosły 677,0 mln zł i określiły 32,6% przychodów (w 2013 r. nadwyżki z lat ubiegłych wyniosły 624,0 mln zł i stanowiły 41,0% przychodów),
- ze spłat pożyczek udzielonych wyniosły 7,9 mln zł, w związku z czym miały marginalny charakter w określeniu przychodów (0,4% przychodów) i były prawie dwa razy niższe niż w roku poprzednim.

Przychody i rozchody budżetów według typów JST przedstawia tab. 12.

Tabela 12. Przychody i rozchody budżetów dolnośląskich JST w 2014 r. (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Przychody			Rozchody		Przyrost przychodów zwrotnych
	ogółem	w tym		ogółem	w tym spłata i wykup	
		kredyty, pożyczki, obligacje	nadwyżki, w tym wolne środki			
JST ogółem	2 078 742	1 391 809	568 523	838 318	802 877	588 932
Gminy, w tym:	734 230	358 391	262 773	345 230	318 451	39 940
– miejskie	209 041	113 973	88 852	99 549	95 015	18 958
– miejsko-wiejskie	278 351	109 282	82 545	108 115	88 747	20 535
– wiejskie	246 838	135 136	91 377	137 567	134 689	447
Powiaty	151 340	47 801	99 068	50 065	45 095	2 706
Miasta na prawach powiatu	744 127	625 617	117 657	303 123	302 431	323 186
Województwo samorządowe	449 045	360 000	89 025	139 900	136 900	223 100

Wyniki analizy wskazują, że w 2014 r. przychody z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek oraz sprzedaży obligacji były łącznie o 512,1 zł (o 58,2%) wyższe od zrealizowanych w 2013 r., co wynikało ze wzrostu kwot z zaciągnięcia kredytów i pożyczek (o 807,9 mln zł) oraz ze spadku kwot ze sprzedaży papierów wartościowych (o 295,9 mln zł).

O wyższej kwocie przychodów zwrotnych JST w roku 2014 zdecydował w szczególności ponad dwukrotny wzrost przychodów z tytułu kredytów i pożyczek, na co wpływ miała liczba jednostek zaciągających z tego tytułu zobowiązania oraz ich wyższe w stosunku do roku poprzedniego kwoty. Wielkość przychodów w 2014 r. określiły w szczególności:

- przychody pochodzące z zaciągnięcia kredytów i pożyczek — łącznie w kwocie 1 339,1 mln zł, które pozyskało i włączyło w finansowanie budżetu 126 JST (112 gmin, 9 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu i województwo samorządowe), w tym na finansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków UE zaciągnięto łącznie 265,8 mln zł kredytów i pożyczek, co stanowiło 19,8% wartości zaciągniętych w 2014 r. (dla porównania — w 2013 r. zaciągnięto 70,9 mln zł kredytów i pożyczek na wyprzedzające finansowanie, co stanowiło 13,3% zaciągniętych),
- przychody pochodzące ze sprzedaży papierów wartościowych — łącznie w kwocie 52,7 mln zł, które pozyskało i włączyło w finansowanie budżetu 14 JST (12 gmin, 1 powiat i 1 miasto na prawach powiatu), w tym powiązanie tych przychodów z finansowaniem programów i projektów realizowanych z udziałem środków UE dotyczyło kwoty 11,0 mln zł, co stanowiło 20,8% wartości emisji (w 2013 r. dotyczyło kwoty 38,9 mln zł, co stanowiło 11,0% wartości emisji)⁷,
- przychody pochodzące z nadwyżki budżetu z lat ubiegłych — łącznie w kwocie 108,5 mln zł, które wystąpiły w przychodach budżetu 15 JST (14 gmin i 1 powiatu),
- przychody pochodzące z wolnych środków, jako nadwyżki środków wynikających z rozliczenia kredytów i pożyczek z lat ubiegłych — łącznie w kwocie 568,5 mln zł, które wystąpiły w przychodach budżetu 173 JST (143 gmin, 4 miast na prawach powiatu, 25 powiatów i województwa).

Kwoty zaciągniętych przez dolnośląskie JST w 2014 r. kredytów i pożyczek oraz wyemitowanych obligacji stanowiły łącznie 9,0% dochodów i 8,7% wydatków zrealizowanych w tym roku budżetowym. Dla porównania — zaciągnięte w 2013 r. stanowiły 5,9% dochodów i 6,0% wydatków, a zaciągnięte w 2012 r. stanowiły 7,4% dochodów i wydatków. Wyniki porównań rok do roku nie potwierdziły, odnotowanej w 2013 r., skłonności JST do ograniczenia kwot deficytów budżetów i przychodów zwrotnych włączanych w ich finansowanie oraz ograniczenia kwot kredytów zaciąganych na spłaty zobowiązań zapadających w roku budżetowym.

⁷ W roku 2014 obowiązują nowe zasady wykazywania w sprawozdaniach budżetowych przychodów pochodzących ze sprzedaży papierów wartościowych, do których nie należy zaliczać przychodów z obligacji komunalnych o ograniczonej zbywalności (nieodpuszczonych do obrotu zorganizowanego), co potwierdzono zmianą przepisów sprawozdawczych.

Rozchody budżetów JST województwa dolnośląskiego w roku 2014 wyniosły łącznie 838,3 mln zł i były o 244,2 mln zł (22,6%) niższe od zrealizowanych w roku poprzednim, a ich wielkość określiły:

- spłaty kredytów i pożyczek — łącznie w kwocie 759,3 mln zł (90,6 % rozchodów) — realizowane przez 182 JST (w 2013 r. wyniosły 785,4 mln zł i wystąpiły w 184 JST), w tym spłaty kredytów i pożyczek na realizację programów i projektów z udziałem środków UE w wysokości 52,4 mln zł, stanowiące 6,8% dokonanych spłat (w 2013 r. wyniosły 76,4 mln zł i stanowiły 9,7% spłat);
- wykup papierów wartościowych — łącznie w kwocie 43,6 mln zł (5,2% rozchodów) — wykazany w rozchodach budżetu przez 19 JST (w 2013 r. wykup obligacji samorządowych w wysokości 243,4 mln zł realizowało 62 JST)⁸, w tym wykup emitowanych na finansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków UE w wysokości 14,9 mln zł, co stanowiło 34,4% wykupu (w 2013 r. wykupiono na 49,8 mln zł, co stanowiło 20,5% wartości wykupu);
- udzielone pożyczki — łącznie w kwocie 10,8 mln zł (1,3% rozchodów) — realizowane przez 27 JST; były prawie dwukrotnie mniejsze niż w roku poprzednim (w 2013 r. wyniosły 20,3 mln zł i stanowiły 1,9% rozchodów);
- inne cele — łącznie w kwocie 24,8 mln zł (2,9% rozchodów), które wystąpiły w rozchodach budżetu 14 JST (w 2013 r. wyniosły 33,4 mln zł i wystąpiły w budżetach 21 JST).

Wyniki porównań rok do roku wskazują, że rozchody z tytułu spłaty kredytów i pożyczek oraz wykupu papierów wartościowych były w roku 2014 łącznie o 225,9 mln zł (o 22,0%) niższe niż w roku poprzednim.

Bilans zaciągniętych i spłaconych w roku kwot zobowiązań z tytułu kredytów, pożyczek i obligacji zamknął się wartością dodatnią i wyniósł 588,9 mln zł, co oznacza przyrost zobowiązań z tych tytułów i wzrost łącznej kwoty długu dolnośląskich JST. Najwyższy przyrost dotyczył zobowiązań miast na prawach powiatu (323,2 mln zł) i województwa samorządowego (223,1 mln zł). Dla gmin wyniósł łącznie 39,9 mln zł, o czym przesądziły przychody z tytułu zaciągnięcia i rozchody z tytułu spłat dokonanych przez gminy wiejskie (przyrost o 20,5 mln zł) i miejskie (przyrost o 19,0 mln zł). W przypadku powiatów i gmin miejsko-wiejskich różnica ta była niewielka (odpowiednio 2,7 mln zł i 0,4 mln zł), co wskazuje na niewielkie zmiany poziomu ich zadłużenia, a jednocześnie marginalny wpływ na odnotowany w 2014 r. przyrost kwoty długu dolnośląskich JST z tytułu zaciągnięcia kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji komunalnych (o 588,9 mln zł).

Dla porównania — w 2013 r. różnica pomiędzy przychodami z tytułu zaciągnięcia a rozchodami z tytułu spłat kredytów, pożyczek i wykupu obligacji stanowiła wartość ujemną (149,1 mln zł) i tylko w przypadku gmin wiejskich i powiatów różnica ta przyjęła wartość dodatnią (odpowiednio 2,2 mln zł i 1,8 mln zł), co pozytywnie oddziaływało na obniżenie łącznej kwoty długu dolnośląskich JST na koniec 2013 roku.

10. Dług publiczny

Od 1 stycznia 2014 r. straciły moc obowiązywania reguły zadłużenia określone art. 169 i 170 u.f.p. z 2005 r. limitujące relację łącznej kwoty spłat i łącznej kwoty długu JST odpowiednio do poziomu 15% i 60% dochodów ogółem. Wygasła jednocześnie podstawa do stosowania wyłączeń ustawowych przy obliczaniu relacji zadłużenia związanych z emisją papierów wartościowych oraz zaciąganiem kredytów i pożyczek w związku z umową zawartą z podmiotem dysponującym środkami pochodzącymi z budżetu UE. Poziom zadłużenia jak i jego relacja do dochodów w dalszym ciągu stanowią ważną informację o sytuacji finansowej jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych i nadal są powoływane w opracowaniach i raportach.

Na koniec 2014 r. zadłużenie wystąpiło w 192 dolnośląskich JST, a łączna kwota ich zobowiązań wyniosła 6 956,0 mln zł i w stosunku do roku poprzedniego była wyższa o 591,4 mln zł, czyli o 9,3%. Dla porównania dług sektora samorządowego w skali kraju wzrósł o 4,3%.

⁸ Według nowych zasad sporządzania sprawozdań, określonych w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz.U. poz. 119 i z 2015 r. poz. 459), operacje z tytułu sprzedaży i wykupu papierów wartościowych, których zbywalność jest ograniczona, należy wykazywać jako kredyty i pożyczki. W związku z tym w danych dla 2014 r. nie zawiera się pełna informacja o przychodach i rozchodach JST z tytułu sprzedaży i wykupu obligacji komunalnych.

Tabela 13. Dług publiczny dolnośląskich JST i jego relacja do dochodów w latach 2012–2014

Wyszczególnienie	2012				2013				2014		
	dochody	dług publiczny	relacja długu do dochodów		dochody	dług publiczny	relacja długu do dochodów		dochody	dług publiczny	relacja długu do dochodów
			bez wyłączeń	po wyłączeniach			bez wyłączeń	po wyłączeniach			
	[tys. zł]		[%]		[tys. zł]		[%]		[tys. zł]		[%]
JST ogółem	14 620 742	6 544 634	44,8	41,0	14 853 936	6 364 530	42,8	39,2	15 405 497	6 955 985	45,2
Gminy, z tego:	6 634 837	2 621 348	39,5	35,9	6 477 720	2 356 702	36,4	33,8	6 847 952	2 400 014	35,0
– miejskie	2 435 532	1 089 816	44,7	39,4	2 135 723	823 056	38,5	37,1	2 269 646	848 093	37,4
– wiejskie	1 807 294	597 937	33,1	30,5	1 884 830	597 414	31,7	29,8	2 015 904	618 229	30,7
– miejsko-wiejskie	2 392 011	933 595	39,0	36,4	2 457 167	936 233	38,1	34,1	2 562 402	933 622	36,4
Powiaty	1 944 520	692 829	35,6	35,3	1 881 676	674 623	35,9	35,4	1 976 285	681 560	34,5
Miasta na prawach powiatu	4 367 184	2 653 507	60,8	53,9	4 868 100	2 780 556	57,1	49,5	4 853 638	3 098 097	63,8
Województwo samorządowe	1 674 202	576 950	34,5	34,5	1 626 439	552 650	34,0	33,9	1 727 621	776 313	44,9

Wskaźnik zadłużenia ogółem, obliczony jako relacja kwoty długu do wykonanych dochodów, wyniósł w regionie 45,2% i w stosunku do 2013 r. wzrósł o 2,4 punktu proc. (w skali kraju wskaźnik ten wyniósł 37,1% i obniżył się o 0,6 punktu proc.).

W roku 2014 wzrost zadłużenia dotyczył 90 JST (45,9%) łącznie na kwotę 764,3 mln zł (w 2013 r. odpowiednio 82 JST na kwotę 247,2 mln zł). Obniżenie zadłużenia odnotowało 101 JST łącznie na kwotę 172,9 mln zł (w 2013 r. odpowiednio 108 JST na kwotę 427,3 mln zł). Liczba jednostek nieobciążonych długiem spadła do 4 (Kamieniec Ząbkowicki, Polkowice, Rudna i Warta Bolesławiecka).

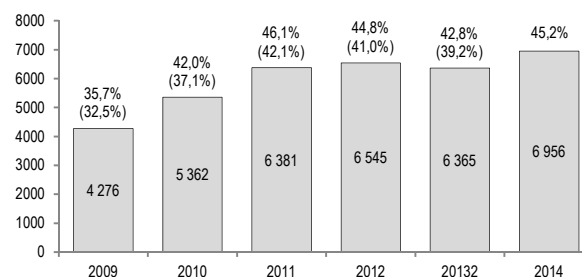
Analiza zmian poziomu długu dolnośląskich JST w ostatnich latach wskazuje, że po kilkuletnim okresie stopniowego spowalniania tempa wzrostu zadłużenia (z 52,2% w 2009 r., 25,4% w 2010 r., 19,0% w 2011 r. do 2,6% w 2012 r.) i odwrócenia tendencji w 2013 r., w którym odnotowano spadek zadłużenia (o 2,8%) — w roku 2014 wystąpił ponowny wzrost zadłużenia (o 9,4%).

Zmiany poziomu zadłużenia i jego relacji do dochodów w latach 2012–2014 przedstawia tab. 13.

Poziom zadłużenia wraz ze wskaźnikiem zadłużenia dolnośląskich JST w latach 2009–2014 przedstawia rys. 13.

Najwyższa relacja łącznej kwoty długu do wykonanych dochodów wystąpiła ponownie w miastach na prawach powiatu — średnio 63,8%, z których najbardziej zadłużonymi były Wałbrzych i Wrocław. Wskaźnik zadłużenia tych miast ukształtował się na poziomie odpowiednio 89,1% i 64,1%. Wskaźnik zadłużenia powiatów wyniósł 34,5%, z czego najwyższy odnotowano w powiatach górskim i wrocławskim — odpowiednio 63,9% i 62,5%, a najniższy — w wałbrzyskim (5,1%) i dzierzoniowskim (12,5%). Wskaźnik zadłużenia gmin wyniósł 35,0%. Najwyższy wskaźnik zadłużenia posiadały gminy: Przemków (93,9%), Świeradów-Zdrój (77,5%), Żmigród (76,9%), Janowice Wielkie (71,2%), Stara Kamienica (68,2%), Prusice (67,9%), Krośnice (63,9%), Oleśnica w. (62,3%) i Kudowa-Zdrój (61,3%). Na drugim biegunie znalazły się, oprócz

4 gmin nieposiadających zadłużenia, gminy: Bolesławiec w. (1,7%), Platerówka (6,6%), Kobierzyce (6,8%), Zagrodno (7,9%) i Stare Bogaczowice (8,6%).

Rys. 13. Łączna kwota długu (w mln zł) oraz kształtowanie się wskaźnika zadłużenia (% dochodów) dolnośląskich JST w latach 2009–2014

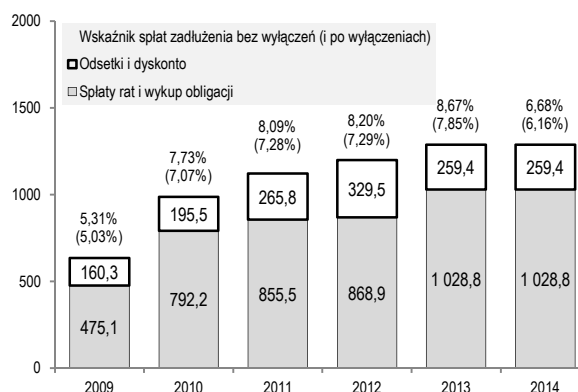
Łączną kwotę długu dolnośląskich JST na koniec 2014 r. (6 956,0 mln zł) określili:

- zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów, pożyczek i wyemitowanych papierów wartościowych (obligacji) oraz zobowiązania zaliczane do kategorii kredytów w łącznej wysokości 6 827,7 mln zł (w 2013 r. 6 230,2 mln zł), z tego udział 4 miast na prawach powiatu stanowił 43,9% wszystkich zobowiązań dolnośląskich samorządów z tych tytułów (2 999,8 mln zł), 161 gmin — 34,7% zobowiązań

(2 371,2 mln zł), 26 powiatów — 10,0% zobowiązań (680,4 mln zł), a 776,3 mln zł zaciągnięte przez województwo samorządowe określiło 11,4% zobowiązań,

- zobowiązania wymagalne, łącznie na kwotę 31,3 mln zł (w 2013 r. 37,3 mln zł), które wystąpiły w 59 gminach (28,8 mln zł), 2 miastach na prawach powiatu (1,3 mln zł) i 5 powiatach (1,1 mln. zł),
- papiery wartościowe w wysokości 97 mln zł, wyemitowane przez miasto Wałbrzych i dopuszczone do obrotu zorganizowanego na rynku wtórnym.

Łączna kwota dokonanych przez dolnośląskie JST w 2014 r. spłat rat kredytów i pożyczek oraz wykupu obligacji wraz z wydatkami na obsługę długu (odsetki, prowizje, dyskonto i wypłaty z tytułu udzielonych poręczeń) wyniosła 1 029,8 mln zł i była o 258,4 mln zł niższa od analogicznej dla 2013 r. (1 288,2 mln zł), w tym kwota spłat była niższa o 228,8 mln zł, a wydatków na obsługę długu niższa o 32,4 mln zł. Jedną z przyczyn odwrócenia w 2014 r. tendencji rosnącej poziomu obsługi długu była restrukturyzacja zadłużenia i dostosowywanie przez zagrożone JST harmonogramu spłat rat kredytów i wykupów obligacji do nowych ograniczeń limitujących poziom obsługi długu do indywidualnych wskaźników zadłużenia, wynikających z art. 243 u.f.p. (wydłużenie terminów spłat, konsolidacja długu itp.).

Rys. 14. Łączna kwota spłat rat kapitałowych wraz z należnymi odsetkami (w mln zł) oraz kształtowanie się wskaźnika spłaty w latach 2009–2014 (% dochodów) dolnośląskich JST

Zmiany poziomu łącznej kwoty spłat i wykupu oraz wydatków na obsługę długu dolnośląskich JST w latach 2009–2014 przedstawia rys. 14.

11. Oddziaływanie wykonania budżetów za rok 2014 na kształtowanie się relacji z art. 243 u.f.p.

Do uchwał budżetowych JST na rok 2014 miała w pełni zastosowanie nowa zasada wyznaczania granicy zaciągania i spłaty długu przez JST (wskaźnika planowanych spłat), określona w art. 243 u.f.p. relacją nadwyżki operacyjnej powiększonej o dochody ze sprzedaży majątku do dochodów (wskaźnika zdolności spłaty), wynikającej z realizacji budżetu w trzech kolejnych latach. Rok 2014 był więc pierwszym rokiem obowiązywania nowego wyznacznika granicy spłaty zobowiązań JST, określanego jako indywidualny wskaźnik zadłużenia (IWZ) lub jako dopuszczalny wskaźnik spłaty zobowiązań.

Wskaźnik spłat obliczany jest jako relacja łącznej kwoty spłat rat kredytów i pożyczek oraz wykupu obligacji samorządowych wraz z należnymi odsetkami i wypłatami z tytułu poręczeń (pomniejszonej o wyłączenia ustawowe) do dochodów ogółem. Wskaźnik IWZ obliczany jest natomiast średnią arytmetyczną z ostatnich trzech lat relacji wyniku operacyjnego powiększonego o dochody ze sprzedaży majątku do dochodów ogółem. Przy obliczaniu tego wskaźnika dla roku poprzedzającego rok budżetowy przyjmuje się planowane wartości wykazane w sprawozdaniu za trzy kwartały, natomiast dla poprzednich dwóch lat — wartości wykonane na koniec roku. Przyjęcie danych planowanych według stanu za trzy kwartały roku poprzedzającego rok budżetowy (art. 243 ust. 2 u.f.p.), jak wyjaśniło Ministerstwo Finansów, wynika z faktu, iż sporządzając projekt budżetu oraz projekt wieloletniej prognozy finansowej w terminie wynikającym z ustawy jednostka samorządu terytorialnego nie dysponuje danymi dotyczącymi wykonania roku poprzedzającego rok budżetowy. W przypadku jednak zakończenia roku budżetowego należy dla ustalenia tej relacji przyjąć wartości wykonane ze sprawozdania rocznego za rok poprzedzający rok budżetowy.

Na możliwość zachowania przez dolnośląskie JST w roku 2014 relacji z art. 243 u.f.p. oddziaływało wykonanie ich budżetów w latach 2011–2013, przy czym do obliczenia parametrów (wskaźników jednorocznych i IWZ) przedstawionych w projektach uchwał oraz w podjętych na rok 2014 uchwałach budżetowych

i wieloletnich prognozach finansowych, miały zastosowanie wielkości planowane według stanu za III kwartały 2013 roku. Wyniki oceny projektów uchwał stanowiły przesłankę uruchomienia procedury przyjęcia przez 4 JST (Cieszków, Pęcław, Piechowice i Powiat górski) programu postępowania naprawczego, o którym mowa w art. 240a u.f.p.

W roku 2014, analogicznie jak w roku poprzednim, dokonano oceny możliwości zachowania relacji z art. 243 u.f.p. w kolejnym roku budżetowym na podstawie parametrów przedstawionych w projektach uchwał na rok 2015, obliczonych z uwzględnieniem wielkości wynikających z wykonania budżetu w latach 2012 i 2013 oraz planu za III kw. 2014 r., czego wynikiem było wezwanie 3 JST (Głuszycza, Przemków i Powiat górski) do opracowania i przedłożenia programu postępowania naprawczego.

Z kolei analiza porównawcza poziomu wskaźników planowanych spłat według wielkości przyjętych w wieloletnich prognozach finansowych i uchwałach budżetowych dolnośląskich JST na rok 2015 (stan na koniec lutego 2015 r.) z wartością wskaźników dopuszczalnych spłat wynikających z wykonania budżetu za rok 2014, pozwala zauważyć wystąpienie realnego ryzyka niespełnienia normy określonej w art. 243 u.f.p. przez 11 JST, w tym przez 3 wezwane do opracowania programu postępowania naprawczego. Dla tych jednostek różnica pomiędzy IWZ obliczonym na podstawie wykonania budżetu w latach 2012–2014 a wskaźnikiem planowanych spłat w 2015 r. (przed dokonaniem odpowiednich zmian) wykazała wartość ujemną, a dla 187 pozostałych jednostek zawierała się w następujących przedziałach:

- 0–5 punktów proc. — 121 JST,
- 5–10 punktów proc. — 44 JST,
- powyżej 10 punktów proc. — 22 JST.

Reguła z art. 243 u.f.p, dotyczy wszystkich JST, które w swoich budżetach planują spłaty rat kredytów i pożyczek, wykup papierów wartościowych wraz z należnymi odsetkami oraz potencjalne spłaty kwot wynikające z udzielonych poręczeń oraz gwarancji, a także JST członków związku w zakresie kwot spłacanych zobowiązań, do których ma zastosowanie przepis art. 244 ust. 1 u.f.p. Z wieloletnich prognoz finansowych wynika, że tylko 2 dolnośląskie JST (Rudna i Warta Bolesławiecka) nie planują zaciągania zobowiązań dłużnych, w związku z czym poziom IWZ w ich przypadku jest bez znaczenia (w obu wynosi powyżej 20% wykonanych dochodów), niemniej pozytywnie wpływa na kształtowanie się wartości uśrednionych dla JST w regionie, w szczególności IWZ dla gmin wiejskich.

Poziom wskaźników jednorocznych dolnośląskich JST w latach 2012–2014 uśrednionych według szczebli jednostek i typów gmin przedstawiono w tab. 14.

Tabela 14. Wskaźniki jednoroczne relacji nadwyżki operacyjnej w latach 2012–2014

Wyszczególnienie	2012		2013		2014		IWZ obliczone	
	plan III kw.	wykonanie	plan III kw.	wykonanie	plan III kw.	wykonanie	plan III kw. 2014	wykonanie 2014
	[%]							
JST ogółem	10,93	12,60	9,61	11,08	8,26	9,31	10,65	11,00
Gminy, z tego:	11,25	12,81	9,70	12,26	9,71	12,25	11,59	12,44
– miejskie	10,06	11,82	9,08	10,94	8,76	10,78	10,50	11,18
– wiejskie	11,47	14,25	11,63	14,63	11,66	14,47	13,52	14,45
– miejsko-wiejskie	12,30	12,59	8,77	11,60	9,03	11,80	11,07	12,00
Powiaty	4,13	6,42	5,69	5,15	4,69	6,84	5,42	6,14
Miasta na prawach powiatu	13,19	11,63	11,80	12,66	9,99	9,04	11,43	11,11
Województwo samorządowe	11,40	21,75	7,13	8,47	1,47	1,27	10,56	10,50

Częstkowa wartość IWZ nazywana jest wskaźnikiem jednorocznym. Ustalenia w zakresie wskaźnika jednorocznego wynikającego z wykonania budżetów dolnośląskich JST w roku 2014 określiły jego poziom na 9,31% wykonanych dochodów, w tym budżetów gmin na 12,25% i budżetów powiatów na 6,84%. Dla porównania — w roku 2013 wskaźnik jednoroczny dla JST w regionie wyniósł 11,08%, w 2012 — 12,6%, a w 2011 — 9,10%, podczas gdy dla wszystkich JST w kraju, jak wynika z ustaleń Krajowej Rady Regionalnych Izb Obrachunkowych, wskaźnik ten wyniósł odpowiednio w latach: 9,9%, 8,5% i 8,4%.

Wskaźnik IWZ dolnośląskich JST obliczony z uwzględnieniem wykonania budżetu w latach 2012–2014 (z uwzględnieniem wskaźników jednorocznych z tych lat) wyniósł 11,0% i był o 0,35 punktu proc. wyższy od obliczonego z uwzględnieniem wykonania budżetu w latach 2012 i 2013 oraz planu na III kwartały 2014 r.,

oraz odpowiednio o 0,07 i 0,21 punktu proc. wyższy od analogicznych dla lat 2011–2013. Należy przy tym zauważyć, że uśrednione dla poszczególnych kategorii JST wartości wskaźników jednorocznych oraz określonych na ich podstawie wskaźników dopuszczalnych spłat (IWZ), wynikające z wykonania budżetu w latach (2012–2014), zawierają dla roku:

- 2012 — 4 przypadki ujemnej wartości wskaźnika jednorocznego (Głuszycza, Podgórzyn, powiaty: górowski i złotoryjski) i 3 przypadki wskaźnika powyżej 30% wykonanych dochodów (Kobierzyce, Rudna i Polkowice),
- 2013 — 4 przypadki ujemnej wartości wskaźnika jednorocznego (Mietków, powiaty: głogowski, górowski i wałbrzyski) i 1 przypadek wskaźnika powyżej 30% (Kobierzyce),
- 2014 — brak przypadku wystąpienia ujemnej wartości wskaźnika jednorocznego i 2 przypadki wskaźnika powyżej 30% wykonanych dochodów (Grębocice i Kobierzyce).

Poziom wskaźników jednorocznych uzyskanych przez poszczególne JST w 2014 r. przedstawiono w zestawieniu nr 3 na końcu opracowania. Zbiorcze wyniki monitorowania poziomu IWZ dolnośląskich JST (w trzech kolejnych latach) na podstawie wykonania budżetów w latach 2008–2014 przedstawia tab. 15.

Tabela 15. IWZ dolnośląskich JST obliczony na podstawie wykonania budżetów w latach 2008–2014 (w %)

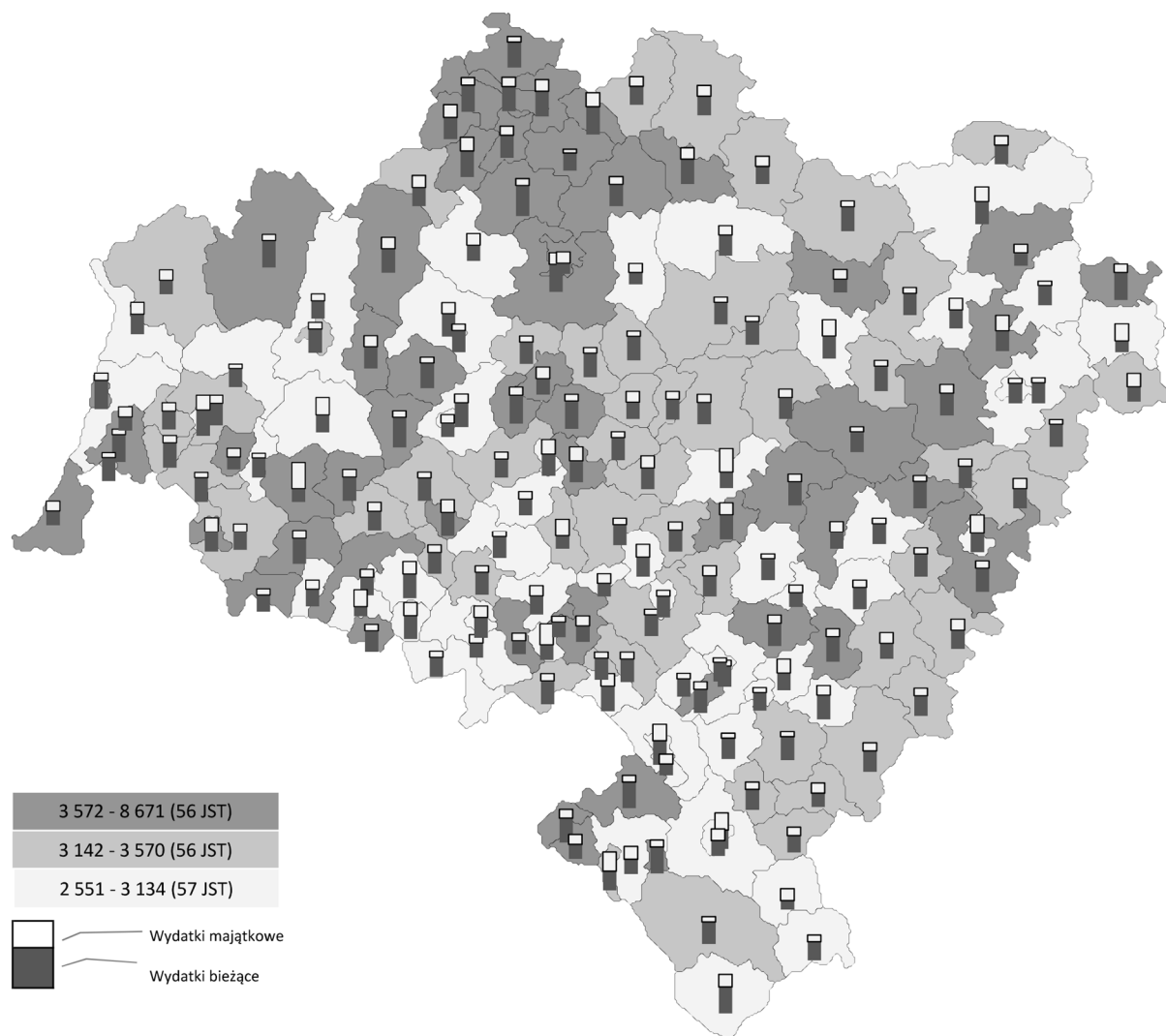
Wyszczególnienie	IWZ obliczony z lat				
	2008–2010	2009–2011	2010–2012	2011–2013	2012–2014
JST ogółem	10,29	8,42	9,87	10,93	11,00
Gminy, z tego:	11,16	9,02	9,74	11,56	12,44
– miejskie	9,57	7,24	8,31	10,56	11,18
– wiejskie	13,86	11,49	11,64	13,17	14,45
– miejsko-wiejskie	10,73	8,95	9,75	11,21	12,00
Powiaty	2,75	2,35	4,01	5,24	6,84
Miasta na prawach powiatu	12,19	11,06	12,11	11,62	11,11
Województwo	11,33	6,47	11,34	13,26	10,50

Z analizy IWZ obliczonych z wykonania budżetów w latach 2008–2010 i w latach 2012–2014 wynika, że najniższe IWZ dotyczą powiatów, dla których wynoszą: 2,75% i 6,84%, a najwyższe IWZ dotyczą gmin wiejskich (odpowiednio: 13,86% i 14,45%) i miast na prawach powiatu (odpowiednio: 12,19% i 11,11%). Wyniki porównań wskazują na utrzymywanie się tendencji wzrostu IWZ dolnośląskich gmin i powiatów oraz ma utrzymywanie się porównywalnego poziomu IWZ dla miast na prawach powiatu.

Analiza wielkości budżetowych poszczególnych JST wskazuje, że IWZ wyższe niż 15% dochodów, obliczone z lat:

- 2008–2010 — uzyskało 25 gmin (5 miejskich, 14 wiejskich i 6 miejsko-wiejskich) oraz 1 powiat,
- 2009–2011 — uzyskało 17 gmin (1 miejska, 11 wiejskich i 5 miejsko-wiejskich),
- 2010–2012 — uzyskało 16 gmin (2 miejskie, 10 wiejskich i 4 miejsko-wiejskie),
- 2011–2013 — uzyskało 18 gmin (3 miejskie, 11 wiejskich i 4 miejsko-wiejskie) oraz 1 powiat,
- 2012–2014 — uzyskało 26 gmin (4 miejskie, 18 wiejskich i 4 miejsko-wiejskie) oraz 1 powiat.

Wyniki analiz i porównań rok do roku wskazują pozytywne oddziaływanie wykonania budżetów w roku 2014 na kształtowanie się wskaźników zdolności spłaty zobowiązań przez dolnośląskie gminy, w szczególności wiejskie, z których 18 uzyskało IWZ wyższe niż 15%, co oznacza podwyższenie granicy wyznaczającej dopuszczalny poziom wskaźnika planowanych spłat do ponad 15% planowanych dochodów (powyżej granicy określonej w art. 169 u.f.p. z 2005 r., obowiązującej do 31 grudnia 2013 r.). Pozytywne efekty wykonania budżetów za rok 2014 — odzwierciedlone w znaczącym podwyższeniu (o 1,6 punktu proc.) wartości IWZ (dopuszczalnego wskaźnika spłat) — odnotowały także dolnośląskie powiaty, co na tle efektów wykonania budżetów w latach 2009–2011 uznać można za widoczną poprawę ich sytuacji finansowej.

**Wydatki dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu
na 1 mieszkańca w 2014 r. (w zł)**

Zestawienie 2

**Wykonanie budżetów w JST województwa dolnośląskiego w 2014 r.
— w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)***

Jednostki samorządu terytorialnego	DOCHODY				WYDATKI			WYNIK BUDŻETU	DŁUG PUBLICZNY
	ogółem	z tego		w tym dochody własne	ogółem	z tego			
		bieżące	majątkowe			bieżące	majątkowe		
JST województwa ogółem	5 297	4 635	662	3 010	5 520	4 312	1 207	-223	2 392
Województwo samorządowe	594	378	216	241	672	386	286	-78	267
Powiaty ziemskie	1 001	928	73	331	997	877	121	4	345
bolesławiecki	849	762	87	230	835	686	149	14	236
dzierżoniowski	888	849	39	243	892	798	94	-4	111
głogowski	1 315	1 303	12	426	1 315	1 261	54	0	307
górowski	1 069	1 051	17	290	1 050	1 049	1	19	683
jaworski	1 029	952	77	300	1 025	914	111	4	324
jeleniogórski	999	937	62	315	996	913	83	3	285
kamienogórski	1 110	904	206	248	1 095	848	247	14	156
klodzki	1 070	1 010	60	298	1 037	941	97	33	321
legnicki	1 118	1 053	65	488	1 092	970	122	26	435
lubański	1 069	988	81	222	1 100	930	169	-30	349
lubiński	1 005	770	235	607	1 009	758	251	-4	408
lwówecki	1 187	1 110	77	259	1 129	1 042	86	59	297
milicki	1 484	1 303	181	421	1 531	1 265	266	-47	671
oleśnicki	915	871	44	300	900	832	68	15	473
olawski	836	772	64	326	805	700	105	31	114
polkowicki	1 203	1 156	47	499	1 243	1 121	122	-41	279
strzebiński	1 074	1 039	35	234	1 082	1 009	73	-8	386
średzki	723	655	68	271	708	611	97	15	284
świdnicki	863	815	48	261	831	762	70	31	421
trzebnicki	933	870	64	398	937	750	187	-4	339
wałbrzyski	796	721	75	245	815	674	141	-19	40
wolowski	1 450	1 359	91	285	1 423	1 266	157	27	446
wrocławski	737	681	56	363	816	609	207	-79	461
ząbkowicki	1 146	1 125	21	338	1 149	1 104	45	-3	692
zgorzelecki	1 009	939	70	391	1 009	918	91	-1	165
złotoryjski	1 037	931	106	215	981	910	71	56	574
Miasta na prawach powiatu	5 198	4 639	559	3 593	5 586	4 434	1 152	-389	3 318
Jelenia Góra	4 447	4 076	372	2 459	4 224	3 867	357	223	1 965
Legnica	4 178	3 967	211	2 337	4 277	3 739	538	-99	1 963
Wałbrzych	4 501	3 808	694	2 410	6 012	3 712	2 300	-1 511	4 013
Wrocław	5 588	4 973	614	4 161	5 894	4 753	1 141	-306	3 581
Gminy ogółem	3 468	3 148	320	2 048	3 501	2 810	691	-33	1 215
Gminy miejskie	3 314	2 975	339	2 081	3 372	2 738	633	-58	1 238
Bielawa	3 533	3 107	426	1 703	3 649	2 798	851	-115	1 365
Boguszów-Gorce	3 030	2 906	124	1 504	2 917	2 676	241	113	452
Bolesławiec	3 678	3 042	636	2 436	3 570	2 793	777	109	1 240
Chojnów	3 152	2 729	423	1 459	3 266	2 532	734	-114	449
Duszniki-Zdrój	3 747	3 414	333	2 487	3 448	3 225	223	299	1 455
Dzierżoniów	2 760	2 555	205	1 696	2 748	2 251	497	13	1 257
Głogów	3 552	3 240	312	2 554	3 917	2 823	1 094	-364	1 616
Jawor	2 808	2 649	159	1 749	2 837	2 505	332	-29	1 132
Jedlina-Zdrój	3 412	2 849	563	1 691	3 228	2 521	708	184	1 706
Kamienna Góra	2 809	2 710	98	1 535	2 700	2 594	105	109	871
Karpacz	6 592	5 586	1 006	5 185	6 341	4 854	1 486	251	2 997
Kłodzko	3 086	2 733	353	2 033	2 815	2 683	132	271	1 595
Kowary	2 848	2 695	153	1 508	2 847	2 543	305	1	1 006
Kudowa-Zdrój	3 489	2 955	534	1 948	3 841	2 847	994	-352	2 140
Lubań	2 774	2 693	81	1 705	2 947	2 606	342	-173	1 175
Lubin	3 904	3 673	230	2 489	4 061	3 491	569	-157	1 117
Nowa Ruda	2 892	2 642	250	1 561	3 002	2 538	464	-110	1 116
Oleśnica	3 023	2 710	313	2 039	2 915	2 362	553	108	617
Olawa	3 015	2 723	291	2 096	2 888	2 448	439	127	1 246
Piechowice	3 069	2 991	78	2 084	2 846	2 762	85	223	531
Pieszycy	2 694	2 252	442	1 261	2 763	2 105	658	-69	1 159
Piława Górna	2 639	2 352	287	1 257	2 692	2 096	597	-53	532
Polanica-Zdrój	3 617	3 261	356	2 524	3 868	3 051	817	-251	1 242
Szczawno-Zdrój	3 768	3 365	402	2 750	4 913	3 535	1 378	-1 146	687
Szklarska Poręba	4 865	3 950	915	3 346	5 351	3 952	1 400	-487	1 880
Świdnica	3 084	2 682	402	1 960	3 131	2 472	659	-47	1 147
Świebodzice	3 029	2 729	300	2 009	3 060	2 619	441	-31	626
Świeradów-Zdrój	7 204	4 803	2 401	4 362	8 009	4 684	3 324	-805	5 581

Jednostki samorządu terytorialnego	DOCHODY				WYDATKI			WYNIK BUDŻETU	DŁUG PUBLICZNY
	ogółem	z tego		w tym dochody własne	ogółem	z tego			
		bieżące	majątkowe			bieżące	majątkowe		
Wojcieszów	4 214	3 854	360	2 142	3 867	3 570	296	347	1 094
Zawidów	2 831	2 695	136	1 465	2 708	2 437	270	123	910
Zgorzelec	3 389	2 962	427	2 141	3 380	2 439	941	8	1 737
Złotyja	3 098	2 782	316	1 915	3 041	2 643	397	57	1 633
Gminy wiejskie	3 606	3 283	323	2 028	3 639	2 825	814	-33	1 106
Bolesławiec	2 870	2 717	153	1 855	2 879	2 072	806	-9	48
Borów	2 854	2 722	132	1 258	2 675	2 509	166	179	723
Chojnów	2 960	2 711	249	1 654	2 794	2 541	253	167	1 092
Ciepłowody	3 463	2 791	672	1 427	2 793	2 572	221	670	842
Cieszków	3 406	3 121	286	1 015	3 327	2 896	431	80	1 253
Czarny Bór	4 568	3 844	724	2 271	4 952	3 198	1 754	-384	698
Czernica	3 449	2 926	522	2 029	3 411	2 560	851	38	1 097
Długolęka	3 498	3 302	196	2 247	3 572	2 570	1 002	-74	1 455
Dobromierz	3 450	3 172	278	1 777	3 351	3 151	200	99	1 356
Dobroszyce	3 343	2 794	549	1 405	4 165	2 389	1 776	-822	1 550
Domaniów	3 133	2 902	231	1 377	3 337	2 632	705	-204	1 442
Dziadowa Kłoda	3 335	3 151	185	1 091	3 159	2 851	309	176	1 304
Dzierżoniów	3 080	2 698	382	1 380	3 134	2 448	686	-54	1 121
Gaworzyce	3 421	2 997	424	1 191	3 983	2 513	1 470	-562	1 208
Głogów	3 532	3 280	251	2 263	4 281	2 936	1 345	-750	1 703
Grębobice	6 009	5 971	38	4 515	4 989	4 126	863	1 020	41
Gromadka	4 546	3 423	1 123	2 233	4 220	2 922	1 298	326	771
Janowice Wielkie	3 236	2 757	479	1 392	3 362	2 502	860	-126	2 304
Jemielno	3 784	3 279	505	1 350	3 690	3 173	517	94	1 405
Jerzmanowa	7 546	7 271	276	6 178	7 376	5 312	2 064	171	1 347
Jeźów Sudecki	3 462	2 857	605	2 057	3 307	2 276	1 030	155	1 357
Jordanów Śląski	3 145	2 891	254	1 546	3 041	2 693	348	103	926
Kamieniec Ząbkowicki	3 002	2 757	245	1 469	3 171	2 706	465	-169	0
Kamienna Góra	3 211	3 053	159	1 485	3 093	2 703	389	119	480
Kłodzko	2 797	2 675	122	1 231	2 834	2 439	395	-37	1 560
Kobierzyce	6 536	6 194	342	5 320	6 500	4 029	2 472	36	446
Kondratowice	3 770	3 186	584	1 585	3 838	2 918	920	-68	1 289
Kostomłoty	3 077	2 955	122	1 596	2 961	2 690	270	116	1 027
Kotla	3 485	3 084	401	1 575	3 612	2 954	657	-127	866
Krośnice	5 091	3 777	1 315	2 548	5 142	3 182	1 959	-50	3 253
Krotoszyce	4 143	3 520	622	2 592	4 222	3 268	954	-80	724
Kunice	3 455	3 271	184	2 231	3 449	2 810	639	5	1 586
Legnickie Pole	4 068	4 041	27	2 766	3 986	3 217	769	82	1 053
Lewin Kłodzki	4 648	3 604	1 044	2 114	5 689	3 369	2 320	-1 040	2 583
Lubań	3 167	2 851	316	1 420	3 475	2 556	919	-308	364
Lubin	3 985	3 891	95	3 230	3 852	3 269	583	134	676
Łagiewniki	3 203	3 057	145	1 478	3 630	2 697	933	-427	1 136
Malczyce	2 738	2 523	215	1 187	3 305	2 389	917	-568	1 168
Marcinowice	3 407	2 822	585	1 559	3 553	2 422	1 131	-146	1 441
Marciszów	3 276	3 067	208	1 227	3 358	2 632	726	-83	1 192
Męcinka	3 532	3 215	317	1 753	3 186	2 866	320	346	1 076
Mietków	4 159	3 439	720	2 901	3 746	3 197	549	412	717
Miękinia	3 344	3 077	267	2 220	3 461	2 492	969	-117	1 243
Milkowice	3 427	2 774	653	1 539	3 238	2 538	700	189	1 738
Mściwojów	3 903	2 679	1 224	1 434	4 064	2 464	1 600	-161	1 540
Mysłakowice	3 001	2 883	118	1 704	2 926	2 782	144	75	666
Niechlów	3 121	3 019	102	1 119	3 150	2 929	221	-30	942
Nowa Ruda	3 031	2 856	175	1 374	2 943	2 557	385	88	1 442
Oleśnica	2 767	2 641	126	1 556	2 980	2 439	540	-213	1 723
Olawa	3 556	3 287	269	2 222	3 589	2 776	814	-33	1 757
Osiecznica	4 080	3 806	274	2 172	3 938	3 212	726	142	744
Paszowice	3 274	3 029	245	1 462	3 105	2 760	345	169	891
Pęclaw	4 066	3 582	484	1 506	3 938	3 294	644	128	1 954
Pielgrzymka	4 156	3 467	690	1 608	4 266	3 527	739	-109	1 474
Platerówka	3 271	3 170	101	1 603	3 493	3 155	337	-221	216
Podgórzyn	2 975	2 754	221	1 801	2 810	2 616	194	166	1 262
Przeworno	2 626	2 570	56	904	3 219	2 365	854	-593	777
Radwanice	4 865	4 344	521	2 995	4 616	3 039	1 578	249	691
Rudna	6 409	5 985	425	4 807	6 815	5 006	1 809	-406	0
Ruja	3 670	3 233	437	1 380	3 228	3 178	50	442	991
Siekierzyn	3 284	3 032	252	1 928	3 253	2 859	394	31	713
Stara Kamienica	3 834	3 250	585	1 832	3 991	2 984	1 006	-157	2 615
Stare Bogaczowice	2 880	2 667	213	1 244	2 676	2 436	240	204	246
Stoszowice	3 168	2 822	346	1 359	3 040	2 463	577	128	1 068
Sulików	3 567	3 381	186	2 185	3 834	3 181	652	-267	1 434

Jednostki samorządu terytorialnego	DOCHODY				WYDATKI			WYNIK BUDŻETU	DŁUG PUBLICZNY
	ogółem	z tego		w tym dochody własne	ogółem	z tego			
		bieżące	majątkowe			bieżące	majątkowe		
Świdnica	3 128	2 834	295	1 633	3 167	2 520	647	-39	1 362
Udanin	3 446	3 270	176	1 743	3 544	2 985	559	-99	1 545
Walim	3 494	2 999	495	1 565	3 550	2 730	820	-56	1 081
Warta Bolesławiecka	3 595	3 192	403	2 159	3 780	2 512	1 268	-185	0
Wądroże Wielkie	2 947	2 751	196	1 356	3 329	2 649	679	-382	1 437
Wińsko	2 800	2 732	69	1 083	2 693	2 479	214	108	704
Wisznia Mała	3 653	3 302	351	2 185	3 540	2 888	652	113	1 403
Zągodno	3 259	3 118	141	1 752	3 311	2 732	579	-53	258
Zawonia	3 373	3 084	289	1 364	3 328	2 740	588	45	447
Zgorzelec	4 235	3 636	599	3 027	4 162	3 303	860	73	1 588
Złotoryja	3 519	3 181	338	1 693	3 614	2 935	678	-95	1 138
Żórawina	3 004	2 779	224	1 845	3 133	2 484	649	-129	825
Żukowice	3 728	3 375	353	1 944	3 966	3 119	847	-239	570
Gminy miejsko-wiejskie	3 506	3 207	299	2 032	3 517	2 865	652	-11	1 278
Bardo	3 175	2 784	391	1 457	3 360	2 514	847	-186	1 472
Bierutów	3 269	2 803	466	1 464	3 182	2 628	554	87	1 482
Bogatynia	6 353	6 003	349	4 941	6 234	5 332	902	118	1 936
Bozków	3 062	2 593	469	1 067	3 119	2 460	659	-57	1 146
Brzeg Dolny	3 376	3 235	141	2 501	3 332	2 736	595	44	1 013
Bystrzyca Kłodzka	3 348	2 901	447	1 598	3 177	2 571	605	171	1 100
Chocianów	2 853	2 606	247	1 567	2 638	2 370	268	215	1 236
Gluszyca	2 668	2 564	104	1 130	2 551	2 435	116	117	1 407
Góra	3 457	3 104	352	1 505	3 395	2 902	493	61	1 356
Gryfów Śląski	2 965	2 637	327	1 174	2 827	2 297	530	138	605
Jaworzyna Śląska	2 723	2 547	176	1 503	2 752	2 459	293	-28	1 261
Jelcz-Laskowice	3 044	2 811	234	1 963	3 452	2 283	1 169	-408	588
Kąty Wrocławskie	3 553	3 449	103	2 617	3 623	2 754	869	-70	882
Łądek-Zdrój	3 064	2 782	281	1 557	2 987	2 712	275	77	1 129
Leśna	3 471	3 003	468	1 245	3 414	2 804	610	57	705
Lubawka	3 006	2 665	342	1 170	2 970	2 283	687	37	670
Lubomierz	3 692	3 549	142	1 014	3 914	3 307	608	-223	1 316
Lwówek Śląski	3 084	2 820	264	1 705	2 809	2 404	405	274	1 009
Mieroszów	3 447	3 143	304	2 162	3 418	3 081	338	29	641
Międzybórz	3 813	3 452	362	1 740	4 164	3 177	987	-351	1 563
Międzyzylesie	3 045	2 789	255	1 102	2 909	2 626	283	135	1 006
Milicz	2 983	2 782	201	1 356	2 857	2 525	331	126	1 707
Mirsk	3 589	3 170	419	1 592	3 237	2 854	383	352	797
Niemcza	2 797	2 672	125	1 379	2 735	2 412	323	62	1 033
Nowogrodziec	2 574	2 400	174	1 223	2 705	2 187	518	-131	850
Oborniki Śląskie	2 818	2 546	272	1 729	2 896	2 525	371	-78	1 628
Olszyna	4 625	3 090	1 534	1 375	4 885	2 864	2 020	-260	1 230
Pieńsk	3 276	2 832	444	1 790	2 741	2 465	276	535	968
Pólkowice	9 096	8 845	251	7 843	8 671	7 069	1 602	424	0
Prochowice	3 378	3 076	302	2 029	3 395	2 785	610	-17	1 011
Prusice	4 362	3 295	1 067	1 535	5 387	3 145	2 242	-1 025	2 962
Przemków	3 326	3 134	192	1 510	3 415	2 849	566	-89	3 122
Radków	3 765	3 269	496	1 749	3 907	3 127	780	-142	1 721
Siechnice	3 780	3 434	345	2 712	3 768	3 120	648	12	2 157
Sobótka	3 020	2 737	284	2 012	3 068	2 516	552	-47	308
Stronie Śląskie	3 172	2 515	657	1 566	2 941	2 177	764	231	1 282
Strzegom	3 223	2 864	358	1 989	3 232	2 480	752	-9	1 691
Strzelin	3 199	3 004	195	2 056	3 236	2 732	503	-36	1 783
Syców	2 616	2 466	150	1 371	2 658	2 264	393	-42	1 198
Szczytna	2 837	2 492	345	1 423	2 647	2 350	297	191	1 175
Ścinawa	2 749	2 656	93	1 371	2 985	2 564	421	-236	1 487
Środa Śląska	3 306	3 090	216	2 087	3 485	2 537	948	-179	1 030
Świerzawa	3 561	3 054	508	1 436	3 343	2 677	666	218	858
Trzebnica	3 016	2 743	273	1 826	3 225	2 549	675	-209	1 553
Twardogóra	3 141	2 627	513	1 716	2 813	2 291	523	328	865
Wąsosz	3 251	3 096	154	1 415	3 308	2 835	473	-57	1 333
Węglińiec	3 110	2 960	150	1 367	3 142	2 666	475	-32	1 077
Wiązów	3 219	3 094	125	1 477	3 386	2 876	510	-167	1 434
Wleń	3 266	2 999	267	1 388	3 667	2 784	883	-402	1 251
Wolów	2 912	2 666	246	1 479	3 155	2 553	602	-243	1 641
Ząbkowice Śląskie	3 040	2 773	267	1 836	3 101	2 633	468	-61	1 127
Ziębice	3 086	2 995	91	1 611	2 768	2 561	207	318	1 134
Złoty Stok	2 976	2 898	78	1 183	3 172	2 787	386	-196	1 227
Żarów	3 171	2 821	350	2 204	3 537	2 573	964	-366	1 583
Żmigród	3 147	2 859	287	1 467	3 503	2 836	667	-356	2 419

* Według liczby ludności na dzień 30 czerwca 2014 r. (GUS).

Zestawienie 3

Wskaźniki i relacje w budżetach JST województwa dolnośląskiego w 2014 r. (w %)

Jednostki samorządu terytorialnego	Wskaźnik udziału		Relacja do wykonanych dochodów					
	dochodów własnych w dochodach ogółem	wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wyniku budżetu	wyniku operacyjnego	wyniku operacyjnego powiększonego o dochody ze sprzedaży majątku	łącznej kwoty spłat		łącznej kwoty długu
						bez uwzględnienia wyłączeń	z uwzględnieniem wyłączeń	
JST województwa ogółem	56,8	21,9	-4,2	6,1	9,3	6,7	6,2	45,2
Województwo samorządowe	40,5	42,6	-13,1	-1,3	1,3	9,3	9,3	44,9
Powiaty ziemskie	33,1	12,1	0,4	5,2	6,8	3,6	3,2	34,5
bolesławiecki	27,1	17,8	1,7	9,0	9,0	3,6	3,6	27,8
dzierżoniowski	27,4	10,5	-0,5	5,7	6,0	2,1	2,1	12,5
głogowski	32,4	4,1	0,0	3,2	3,4	4,7	4,7	23,4
górowski	27,1	0,1	1,8	0,3	1,9	1,7	1,7	63,9
jaworski	29,1	10,9	0,4	3,7	3,8	3,7	3,7	31,5
jeleniogórski	31,5	8,3	0,3	2,4	2,4	2,1	2,1	28,5
kamienogórski	22,4	22,6	1,3	5,0	5,0	1,4	1,4	14,1
klodzki	27,8	9,3	3,0	6,5	6,9	3,2	3,2	30,0
legnicki	43,7	11,2	2,3	7,4	10,4	1,8	1,8	38,9
lubański	20,7	15,4	-2,8	5,4	5,5	1,9	1,9	32,6
lubiński	60,4	24,9	-0,4	1,3	21,3	4,5	4,5	40,6
lwówecki	21,8	7,6	4,9	5,7	5,9	4,9	2,8	25,1
milicki	28,4	17,4	-3,2	2,5	3,0	5,3	2,7	45,3
oleśnicki	32,7	7,5	1,7	4,2	5,9	2,2	2,2	51,7
oławski	39,0	13,1	3,7	8,6	9,1	3,1	3,1	13,7
polkowicki	41,5	9,8	-3,4	2,9	3,0	2,9	2,9	23,2
strzebiński	21,8	6,7	-0,8	2,8	3,5	1,0	1,0	35,9
średzki	37,4	13,7	2,1	6,1	7,8	1,7	1,7	39,2
świdnicki	30,2	8,4	3,6	6,1	6,5	4,3	4,3	48,7
trzebnicki	42,6	19,9	-0,4	12,8	14,6	1,9	1,9	36,4
wałbrzyski	30,8	17,3	-2,4	5,9	6,0	0,6	0,6	5,1
wołowski	19,7	11,0	1,9	6,4	6,4	2,4	2,4	30,8
wrocławski	49,3	25,3	-10,7	9,7	12,6	8,3	8,3	62,5
ząbkowicki	29,5	3,9	-0,3	1,8	2,1	3,7	3,4	60,4
zgorzelecki	38,7	9,1	-0,1	2,1	2,1	3,5	3,5	16,3
złotoryjski	20,7	7,2	5,4	2,1	2,1	13,0	2,2	55,3
Miasta na prawach powiatu	69,1	20,6	-7,5	3,9	9,0	8,0	7,3	63,8
Jelenia Góra	55,3	8,5	5,0	4,7	10,2	8,5	3,5	44,2
Legnica	55,9	12,6	-2,4	5,5	8,0	4,3	4,3	47,0
Wałbrzych	53,5	38,3	-33,6	2,1	4,0	5,3	4,3	89,1
Wrocław	74,5	19,4	-5,5	3,9	9,8	8,8	8,5	64,1
Gminy ogółem	59,0	19,7	-1,0	9,8	12,2	6,0	5,4	35,0
Gminy miejskie	62,8	18,8	-1,7	7,2	10,8	5,6	5,4	37,4
Bielawa	48,2	23,3	-3,3	8,8	11,4	2,3	2,3	38,6
Boguszków-Gorce	49,6	8,3	3,7	7,6	8,8	4,8	4,8	14,9
Bolesławiec	66,2	21,8	3,0	6,8	12,9	6,1	6,1	33,7
Chojnów	46,3	22,5	-3,6	6,2	9,0	2,5	2,5	14,2
Duszniki-Zdrój	66,4	6,5	8,0	5,1	9,3	8,3	3,3	38,8
Dzierżoniów	61,4	18,1	0,5	11,0	14,6	10,0	10,0	45,5
Głogów	71,9	27,9	-10,3	11,7	13,5	7,0	7,0	45,5
Jawor	62,3	11,7	-1,0	5,1	6,7	5,3	5,3	40,3
Jedlina-Zdrój	49,6	21,9	5,4	9,6	14,3	9,5	9,5	50,0
Kamienna Góra	54,7	3,9	3,9	4,1	6,4	5,3	5,3	31,0
Karpacz	78,7	23,4	3,8	11,1	15,4	6,1	6,1	45,5
Kłodzko	65,9	4,7	8,8	1,6	12,1	7,6	7,6	51,7
Kowary	52,9	10,7	0,0	5,4	8,3	2,0	2,0	35,3
Kudowa-Zdrój	55,8	25,9	-10,1	3,1	6,2	5,2	4,9	61,3
Lubań	61,5	11,6	-6,3	3,1	4,2	3,2	3,2	42,4
Lubin	63,7	14,0	-4,0	4,7	6,0	4,0	4,0	28,6
Nowa Ruda	54,0	15,5	-3,8	3,6	5,4	2,6	2,6	38,6
Oleśnica	67,5	19,0	3,6	11,5	19,5	0,9	0,9	20,4
Oława	69,5	15,2	4,2	9,1	14,8	7,8	7,8	41,3
Piechowice	67,9	3,0	7,3	7,5	8,9	18,4	18,4	17,3
Pieszyce	46,8	23,8	-2,6	5,5	11,3	7,8	5,8	43,0
Piława Górna	47,6	22,2	-2,0	9,7	12,1	5,4	5,4	20,2
Polanica-Zdrój	69,8	21,1	-6,9	5,8	11,4	5,8	5,8	34,3
Szczawno-Zdrój	73,0	28,0	-30,4	-4,5	0,3	0,0	0,0	18,2
Szklarska Poręba	68,8	26,2	-10,0	0,0	5,6	6,7	6,7	38,6
Świdnica	63,6	21,0	-1,5	6,8	11,7	6,2	6,2	37,2
Świebodzice	66,3	14,4	-1,0	3,7	6,4	5,0	5,0	20,7
Świeradów-Zdrój	60,6	41,5	-11,2	1,7	12,1	15,6	8,9	77,5

Jednostki samorządu terytorialnego	Wskaźnik udziału		Relacja do wykonanych dochodów					
	dochodów własnych w dochodach ogółem	wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wyniku budżetu	wyniku operacyjnego	wyniku operacyjnego powiększonego o dochody ze sprzedaży majątku	łącznej kwoty spłat		łącznej kwoty długu
						bez uwzględnienia wyłączeń	z uwzględnieniem wyłączeń	
Wojcieszów	50,8	7,7	8,2	6,7	7,4	11,0	3,3	26,0
Zawidów	51,8	10,0	4,4	9,1	10,0	5,6	5,6	32,1
Zgorzelec	63,2	27,8	0,2	15,4	16,7	5,9	5,9	51,3
Złotoryja	61,8	13,1	1,8	4,5	9,1	6,5	4,3	52,7
Gminy wiejskie	56,2	22,4	-0,9	12,7	14,5	5,5	4,6	30,7
Bolesławiec	64,6	28,0	-0,3	22,5	23,6	0,0	0,0	1,7
Borów	44,1	6,2	6,3	7,5	7,6	3,6	3,6	25,3
Chojnów	55,9	9,0	5,6	5,7	11,3	5,1	5,1	36,9
Ciepłowody	41,2	7,9	19,3	6,3	7,9	22,3	9,5	24,3
Cieszków	29,8	12,9	2,3	6,6	7,1	5,3	4,9	36,8
Czarny Bór	49,7	35,4	-8,4	14,1	14,7	3,2	2,2	15,3
Czernica	58,8	24,9	1,1	10,6	15,9	5,9	5,9	31,8
Długoleśka	64,2	28,0	-2,1	20,9	21,6	7,0	7,0	41,6
Dobromierz	51,5	6,0	2,9	0,6	5,7	5,2	5,2	39,3
Dobroszyce	42,0	42,6	-24,6	12,1	13,1	8,1	8,1	46,4
Domaniów	44,0	21,1	-6,5	8,6	9,0	3,1	3,1	46,0
Dziadowa Kłoda	32,7	9,8	5,3	9,0	10,4	1,6	1,6	39,1
Dzierżonów	44,8	21,9	-1,8	8,1	8,9	4,3	4,3	36,4
Gaworzycy	34,8	36,9	-16,4	14,2	14,5	12,5	6,1	35,3
Głogów	64,1	31,4	-21,2	9,8	9,9	6,6	4,1	48,2
Grębocice	75,1	17,3	17,0	30,7	30,9	0,5	0,5	0,7
Gromadka	49,1	30,8	7,2	11,0	14,7	19,2	3,4	17,0
Janowice Wielkie	43,0	25,6	-3,9	7,9	8,9	5,6	5,6	71,2
Jemielno	35,7	14,0	2,5	2,8	4,4	5,9	3,7	37,1
Jerzmanowa	81,9	28,0	2,3	26,0	29,0	3,2	3,2	17,8
Jeżów Sudecki	59,4	31,2	4,5	16,8	17,4	14,2	12,0	39,2
Jordanów Śląski	49,2	11,4	3,3	6,3	6,5	10,5	3,5	29,5
Kamieniec Ząbkowicki	48,9	14,7	-5,6	1,7	4,1	0,0	0,0	0,0
Kamienna Góra	46,3	12,6	3,7	10,9	12,0	3,2	3,2	15,0
Kłodzko	44,0	13,9	-1,3	8,4	9,2	5,6	5,6	55,8
Kobierzyce	81,4	38,0	0,5	33,1	34,4	1,5	1,5	6,8
Kondratowice	42,0	24,0	-1,8	7,1	7,3	3,9	3,9	34,2
Kostomłoty	51,9	9,1	3,8	8,6	8,7	4,4	4,4	33,4
Kotla	45,2	18,2	-3,6	3,7	4,1	10,1	3,7	24,8
Krośnice	50,0	38,1	-1,0	11,7	21,2	6,8	6,8	63,9
Krotoszyce	62,6	22,6	-1,9	6,1	14,9	4,1	4,1	17,5
Kunice	64,6	18,5	0,2	13,3	15,6	6,0	6,0	45,9
Legnickie Pole	68,0	19,3	2,0	20,3	20,8	7,0	7,0	25,9
Lewin Kłodzki	45,5	40,8	-22,4	5,1	7,2	9,6	5,0	55,6
Lubań	44,8	26,5	-9,7	9,3	10,6	3,1	3,1	11,5
Lubin	81,1	15,1	3,4	15,6	16,4	2,7	2,7	17,0
Łagiewniki	46,2	25,7	-13,3	11,2	11,5	2,3	2,3	35,5
Malczyce	43,4	27,7	-20,7	4,9	5,8	4,2	4,2	42,7
Marcinowice	45,8	31,8	-4,3	11,8	17,8	6,7	3,5	42,3
Marciszów	37,5	21,6	-2,5	13,3	14,1	8,1	8,1	36,4
Męcinka	49,6	10,1	9,8	9,9	10,3	8,1	8,1	30,5
Mietków	69,7	14,7	9,9	5,8	19,9	5,8	4,8	17,2
Miękinia	66,4	28,0	-3,5	17,5	19,9	5,7	5,7	37,2
Milkowice	44,9	21,6	5,5	6,9	11,7	14,3	5,5	50,7
Mściwojów	36,8	39,4	-4,1	5,5	6,0	7,0	7,0	39,4
Mysłkowice	56,8	4,9	2,5	3,4	4,3	3,9	3,9	22,2
Niechlów	35,8	7,0	-0,9	2,9	4,0	4,6	4,6	30,2
Nowa Ruda	45,3	13,1	2,9	9,8	12,0	4,9	3,5	47,6
Oleśnica	56,2	18,1	-7,7	7,3	8,2	6,0	6,0	62,3
Oława	62,5	22,7	-0,9	14,4	18,3	8,9	6,0	49,4
Osiecznica	53,2	18,4	3,5	14,6	14,8	2,3	2,3	18,2
Paszowice	44,7	11,1	5,2	8,2	8,3	7,4	6,0	27,2
Pęcław	37,0	16,3	3,1	7,1	7,4	37,6	37,6	48,1
Pielgrzymka	38,7	17,3	-2,6	-1,5	0,0	5,7	4,9	35,5
Platerówka	49,0	9,7	-6,8	0,5	0,5	3,9	3,9	6,6
Podgórzyn	60,5	6,9	5,6	4,6	6,3	4,5	3,4	42,4
Przeworno	34,4	26,5	-22,6	7,8	8,1	3,6	3,6	29,6
Radwanice	61,6	34,2	5,1	26,8	27,0	6,8	6,8	14,2
Rudna	75,0	26,5	-6,3	15,3	16,3	0,0	0,0	0,0
Ruja	37,6	1,5	12,0	1,5	1,9	16,5	5,1	27,0
Siekierczyn	58,7	12,1	0,9	5,3	6,3	4,1	3,6	21,7
Stara Kamienica	47,8	25,2	-4,1	6,9	8,7	8,0	4,7	68,2
Stare Bogaczowice	43,2	9,0	7,1	8,0	10,6	2,6	2,6	8,6
Stoszowice	42,9	19,0	4,1	11,3	11,8	7,2	7,2	33,7
Sulików	61,3	17,0	-7,5	5,6	6,4	3,9	3,9	40,2

Jednostki samorządu terytorialnego	Wskaźnik udziału		Relacja do wykonanych dochodów					
	dochodów własnych w dochodach ogółem	wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wyniku budżetu	wyniku operacyjnego	wyniku operacyjnego powiększonego o dochody ze sprzedaży majątku	łącznej kwoty spłat		łącznej kwoty długu
						bez uwzględnienia wyłączeń	z uwzględnieniem wyłączeń	
Świdnica	52,2	20,4	-1,2	10,0	11,3	6,7	6,7	43,5
Udanin	50,6	15,8	-2,9	8,3	8,7	5,7	4,6	44,8
Walim	44,8	23,1	-1,6	7,7	10,5	6,4	6,4	30,9
Warta Bolesławiecka	60,0	33,5	-5,1	18,9	19,1	0,0	0,0	0,0
Wądroże Wielkie	46,0	20,4	-13,0	3,4	4,3	7,1	3,6	48,8
Wińsko	38,7	7,9	3,8	9,0	9,5	5,0	5,0	25,1
Wisznia Mała	59,8	18,4	3,1	11,3	11,6	5,7	5,7	38,4
Zagrodno	53,8	17,5	-1,6	11,8	13,8	1,6	1,6	7,9
Zawonia	40,4	17,7	1,3	10,2	10,7	6,0	6,0	13,3
Zgorzelec	71,5	20,7	1,7	7,9	10,6	7,3	7,3	37,5
Złotoryja	48,1	18,8	-2,7	7,0	9,1	7,1	5,4	32,3
Żórawina	61,4	20,7	-4,3	9,8	11,8	6,6	6,6	27,5
Żukowice	52,2	21,4	-6,4	6,9	7,0	3,6	3,6	15,3
Gminy miejsko-wiejskie	57,9	18,5	-0,3	9,8	11,8	6,7	6,1	36,4
Bardo	45,9	25,2	-5,9	8,5	10,2	11,2	3,7	46,4
Bierutów	44,8	17,4	2,7	5,4	15,9	8,9	8,9	45,4
Bogatynia	77,8	14,5	1,9	10,6	11,0	6,5	6,5	30,5
Bolków	34,9	21,1	-1,9	4,3	7,3	5,1	5,1	37,4
Brzeg Dolny	74,1	17,9	1,3	14,8	16,2	5,0	5,0	30,0
Bystrzyca Kłodzka	47,7	19,1	5,1	9,8	13,1	6,1	6,1	32,8
Chocianów	54,9	10,2	7,5	8,3	10,7	5,4	5,4	43,3
Gluszyca	42,4	4,6	4,4	4,8	7,3	8,8	8,8	52,7
Góra	43,6	14,5	1,8	5,8	9,4	3,8	3,8	39,2
Gryfów Śląski	39,6	18,8	4,6	11,5	12,1	5,8	5,8	20,4
Jaworzyna Śląska	55,2	10,7	-1,0	3,3	4,7	5,7	1,8	46,3
Jelcz-Laskowice	64,5	33,9	-13,4	17,3	18,1	4,0	4,0	19,3
Kąty Wrocławskie	73,7	24,0	-2,0	19,6	20,5	7,4	7,4	24,8
Łądek-Zdrój	50,8	9,2	2,5	2,3	6,8	8,8	8,3	36,9
Leśna	35,9	17,9	1,6	5,7	7,4	3,7	3,7	20,3
Lubawka	38,9	23,1	1,2	12,7	13,0	2,4	1,3	22,3
Lubomierz	27,5	15,5	-6,0	6,6	8,7	3,4	3,4	35,6
Lwówek Śląski	55,3	14,4	8,9	13,5	14,2	7,3	7,3	32,7
Mieroszów	62,7	9,9	0,8	1,8	5,6	1,5	1,5	18,6
Międzybórz	45,6	23,7	-9,2	7,2	7,6	4,7	4,7	41,0
Międzyzylesie	36,2	9,7	4,4	5,4	8,5	7,3	4,1	33,0
Milicz	45,5	11,6	4,2	8,6	9,9	6,8	6,8	57,2
Mirsk	44,4	11,8	9,8	8,8	9,9	9,7	3,6	22,2
Niemcza	49,3	11,8	2,2	9,3	10,6	1,5	1,5	36,9
Nowogrodzic	47,5	19,1	-5,1	8,3	11,6	5,4	5,4	33,0
Oborniki Śląskie	61,4	12,8	-2,8	0,7	6,4	1,8	1,8	57,8
Olszyna	29,7	41,4	-5,6	4,9	7,3	1,7	1,7	26,6
Pieńsk	54,6	10,1	16,3	11,2	12,9	14,0	3,7	29,5
Polkowice	86,2	18,5	4,7	19,5	19,9	12,5	12,5	0,0
Prochowice	60,1	18,0	-0,5	8,6	9,4	11,2	7,6	29,9
Prusice	35,2	41,6	-23,5	3,4	3,8	6,9	5,4	67,9
Przemków	45,4	16,6	-2,7	8,6	9,3	15,4	15,4	93,9
Radków	46,4	20,0	-3,8	3,8	7,1	2,5	2,5	45,7
Siechnice	71,8	17,2	0,3	8,3	10,6	9,3	9,3	57,1
Sobótka	66,6	18,0	-1,6	7,3	14,4	0,0	0,0	10,2
Stronie Śląskie	49,4	26,0	7,3	10,7	15,2	11,3	11,3	40,4
Strzegom	61,7	23,3	-0,3	11,9	13,3	8,6	8,0	52,5
Strzelin	64,3	15,6	-1,1	8,5	11,2	5,4	5,4	55,7
Syców	52,4	14,8	-1,6	7,7	9,2	3,1	3,1	45,8
Szczytna	50,1	11,2	6,7	5,0	12,7	8,6	8,6	41,4
Ścinawa	49,9	14,1	-8,6	3,3	4,0	2,6	2,6	54,1
Środa Śląska	63,1	27,2	-5,4	16,7	17,4	6,3	6,3	31,2
Świerzawa	40,3	19,9	6,1	10,6	10,9	9,5	6,2	24,1
Trzebnica	60,5	20,9	-6,9	6,4	9,6	6,3	6,3	51,5
Twardogóra	54,6	18,6	10,4	10,7	14,4	8,4	7,6	27,6
Wąsosz	43,5	14,3	-1,8	8,0	9,0	6,1	6,1	41,0
Węglińiec	43,9	15,1	-1,0	9,4	10,2	5,2	4,6	34,6
Wiązów	45,9	15,1	-5,2	6,8	7,4	5,7	4,7	44,5
Wleń	42,5	24,1	-12,3	6,6	6,9	4,5	3,0	38,3
Wołów	50,8	19,1	-8,3	3,9	5,6	4,6	3,5	56,4
Ząbkowice Śląskie	60,4	15,1	-2,0	4,6	8,4	5,3	5,3	37,1
Ziębice	52,2	7,5	10,3	14,1	15,7	6,4	3,9	36,8
Złoty Stok	39,7	12,2	-6,6	3,8	6,4	7,2	7,2	41,2
Żarów	69,5	27,3	-11,5	7,8	12,3	6,9	2,9	49,9
Żmigród	46,6	19,0	-11,3	0,7	3,1	4,7	4,7	76,9

Analizę sporządzili:

Anna Cichła (cz. 4 i 8)

Gabriela Dulęba (cz. 6 i 7)

Anna Fabiszewska (cz. 9)

Magdalena Głowacz (cz. 1 i 11 oraz tabele, rysunki, zestawienia i kartogram)

Wojciech Kańczuga (cz. 10)

Małgorzata Kowalska (cz. 2)

Judyta Mrożewska (cz. 3)

Ewa Zarzecka (cz. 5)